

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

XI priores dies complectens

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1863

De S. Gudila Virgine, Bruxellis In Belgio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72708)

officiositas exposcebat, pretiosi gleba corporis de B. Michaelis basilica a Pontifice elevata, hymnorum concentibus in sublime sublatis, in Apostolorum Principis ecclesiam introfertur, tanta gaudiorum pompa, tanto tripudio populorum, ut sole clarius patesceret, præcellentissimi hunc apud Deum esse meriti, cuius apud homines tanta tamque ingens gloria refulgebat. In loco igitur preparato incomparabilis ille sanctissimi corporis thesaurus deponitur, cunctisque sepulchri ornamentis opportune compositis, a parte capitatis ara honori Innocentium Martyrum consecratur, sacrorum quoque cultus solemnibus officiis expenditur, et festivitatis ejus privilegium, cunctis postea seculis immutabiliter observandum Pontificali auctoritate sancitur. Dies tota omnibus lætitiis afflata peragitur, quantoque studio a posteris

Festum Translationis anniversarium.

DE S. GUDILA VIRGINE, BRUXELLIS IN BELGIO.

CIRCITER AN.
DCCXII.
VIII JANUARI.
S. Gudilæ natalis.

Bruellis (quæ Brabantia Ducatus urbs est, Belgii Principum sedes) solenni celebritate colitur vi Id. Januarii S. Gudilæ, sive Gudulæ, aut Guodilæ, Belgis S. Goele, sive Goule, Virgo. De qua proprium illius Ecclesie Martyrologium: Depositio S. Gudilæ Virginis patronæ nostræ, cujus sacri corporis reliquæ hic venerantur. Addit Molanus in *Addit. ad Usuard.* Ad ejus tumulum apud Ham Brabantia tempore hiberno populus, sine manibus putantium mox excrevit, et virens ut nemus fronduit. Quorum utrumque fecit Deus, officio quo novit et voluit; et potestate qua valuit, in testimonium ejusdem Virginis, in domo Domini ut palma florentis. Brevius *Usuardi Martyrologium auctum editumque Parisiis an. 1536, et plurima mss. sub nomine Usuardi, et Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuard.* Apud Bruxellam natale S. Gudulæ Virginis. Eandem hoc die referunt *Ferrarius, Ghinius in natalib. SS. Canonicorum, Andreas Saussius in Martyrologio Gallicano, Martyrolog. Gallobelgicum, Florarium, ali.* *Miror in Henrici Adriani Belgico Martyrologio ejus minime nomen extare.*

2 *Petrus Galesinius: Bruxellis S. Gudilæ Virginis. Hæc illustri genere nata, a B. Gertrude in monasterio instituta, ut ætate, sic Christianis moribus progrediens, perpetuo se religiose exercuit in vigiliis, oratione, jejuniis, et omni pietatis officio. Ejusdem reliquæ ibidem asservantur magna cum veneratione. Eadem sere habet Wion, et Hugo Menardus, qui cur eam, uti et Doryanius, Benedictinis accenseant, non video. Eadem de reliquiis tradit Martyrologium Germanicum. Et fuerunt eæ quidem sex ferme seculis isthæ religiose custoditæ; sed, ut scribit in Hierogazophylacio Belgico Arnoldus Rayssiis, ultima Belgicarum disensionum tempestate, a fanatica Geusiorum rabie dispersæ fuerunt; aut si a piis hominibus eorum subtractæ sunt furori, et in aliquas abdita latebras, ignota certe adhuc permansere.*

3 *Vitam S. Gudilæ geminam damus: priorem ex ms. codice Collegii Societatis Jesu Brugis, auctore Huberto quodam, qui quantum ex fine colligere est, post annum MCLVII vixit, cum translationis eo anno a Lamberto Baldrico Comite Lovaniensi factæ meminere. Alteram ex hac, phrasi etiam subinde retenta, plerumque temperata, ab anonymo quopiam concinnatam edidit Surius, quam tomo 1 Historiæ Francorum citat Andreas du Chesne. Franciscus Haræus tom. 1 Annal. Brabant. in Carolo, Clericos Bruxellenses facit hujus vitæ auctores. Surius qui eam se ex pervetusto codice descripsisse tradit, phrasim quoque fatetur passim emendasse, sed modice, ut nos quoque cum Breviario Bruxellensi diu ante Surius excuso eam conferentes observavimus. Exstat alia brevior aliquanto in ms. Rubææ vallis et Corsendoncano, quæ ex harum alterutra videtur ab Antonio*

frequentari debeat, iis primis officiis designatur.

36 *Tantis itaque per B. Frodoberti merita beneficiis cumulati, grates et beneficia et gratias inexplebiles omnipotenti Deo et agimus et habemus: qui nobis sibi famulantibus, nostræ gentis, nostri ordinis peculiarem dignatus est præparare patronum, qui loci istius et a fundamentis propagator existeret, et sua illum habitatione proveheret, exemplis beatissimis illustraret, obitu sanctissimo consecraret, quique vivens signorum dote refulerat, mortuus imo feliciter immortalis locum suum et præsentia lætificaret, et patrocinio protegeret, et miraculis indeficientibus perornaret: horum omnium auctore, auspice, et cooperante immortalis Deo, cui perpes gloria, infinita victoria, majestas et dignitas sempiterna, ex tunc et nunc et in omnia secula seculorum. Amen.*

EX VARIIS.

Gentio aut Joanne Gillemanno contracta. Aliam antiquiorem, sed rudem atque incultam, citat initio Prologi Hubertus, quam hactenus nusquam reperimus. Eam citat Baldericus Episcopus Tornacensis in Chronico Cameracensi lib. 1, cap. 16, quod caput, xv Januarii integrum dabimus cum de S. Ableberto, sive Emeberto, erit sermo.

4 *Sed lapsus memoria ibidem Baldericus videtur, cum post Bertoaldum, ante S. Aubertum sedisse S. Emebertum scribit, quem fatetur sorori Gudilæ fuisse superstitem. Gudilæ a S. Gertrude de sacro fonte suscepta, apud eam Nivelæ pietate et litteris imbuta; ea denique mortua ad paternam domum revertit. At mortua est S. Gertrudis, ut suo loco ostendemus, anno ætatis XXXIII, XVI kal. April. die Dominica, an. DCLXIV. Vixit deinde Gudilæ privata ad annum, ut vult Miræus in Chronico Belgico, DCCXII, adeo ut Caroli Magni temporibus adhuc in vivis esset quidam qui eam adolescens noverat. Unde, ut alibi pluribus deducemus, non Bertoaldo, sed S. Vindiciano successisse Emebertus dicendus est. Scriperunt præterea S. Gudilæ vitam Franciscus Haræus, Zacharius Lippelous; Hispanice Pet. Ribadencira; Germanice Henricus Fabricius; Belgice Henricus Adriani, et Heribertus Rosweydu; Gallice Clemens Marchantius, Jacobus Doubletius, Guilielmus Gazæus; Italice Silvanus Razzi.*

5 *Translationes reliquiarum S. Gudilæ factæ complures. Nam ex Ham pago Morsellam Caroli Magni temporibus deportatæ sunt: inde Capremontem, vastata a Nortmannis Morsella: huc postliminio revectæ; Bruxellam a Carolo Duce Ludovici Transmarini Francorum Regis filio, Brabantia Principe, translata sunt, atque in S. Gaugerici æde collocatæ: ac tandem anno MCLVII, a Lamberto Baldrico Duce in S. Michaelis ecclesia, quæ nunc S. Gudilæ dicitur, honorifice reconditæ sunt. Prima Translatio celebrari consuevit ab Ecclesia Bruxellensi vi Julii, (non Junii, ut in notis ad Martyrol. scripsit Galesinius) officio duplici, ut ex Breviario illius Ecclesie patet. Quo die isthæc habentur Translationes: Translatio S. Gudilæ Virginis nostræ patronæ. Consentium Carthusiani Coloniens. in *Addit. ad Usuard. Martyrol. Germanic. et Colon. Radulphus de Rivo, ac Ferrarius. At ms. Florarium: Apud Morsellam S. Gudulæ Virginis translatio. Illuc quippe primo fuit transportata de villa Ham, ubi primitus sepulta fuerat, comitantibus miraculis: nam arbor, quam populum ferunt, quæ eadem nocte ad sepulchrum ejus viruerat, huc quoque se transtulit; et in ipso itinere surdus auditum recepit. Postremo vero translata est de Morsella in Bruxellam, ubi nunc quiescit, anno salutis MCLVII. Sed fallitur Auctor Florarii: non eo anno, sed circiter CMLXXVIII, translata est Bruxellam, ut infra dicemus. Referunt illam quoque Translationem Arnoldus Wion, Be-**

Translatio prima.

secunda.

quodammodo nosebatur fabricare, totumque occupaverant virtutum catervæ, ac ardor compleverat celestis gloriæ? Nec decebat angore affici diutino, quam tantæ bajulam gemmæ Divina proposuerat prædestinatio. Igitur is de quo Prophetica oracula testantur: Et in servis suis consolabitur, hujusmodi refocillatione famulam suam recreare dignatur. Nox erat, et terris mortales somnus habebat; cum eadem materfamilias sopori dedita Angelum adspicit adesse ab astris, qui videbatur ejus timorem his demere dictis: Solve metum corde, curasque mordaces seclude, utpote pretioso fecundate germine. Ipse nempe regnator omnium regnorum me tibi claro demittit olympo, qui cælum et terras numine torquet, ipse tibi hæc solamina me ferre jubet: Concepisti fideliter, paries feliciter, venerabilis filiæ mater. Hæc tibi labor enim, quando hæc te cura remordet, ab ipso puellari ævo adharebit cæremoniis, in quibus perseverans usque ad metas vitæ brevis, palmam vitæ capiet perennis. Tali locuta ore visio Angelica eam completo sermone reliquit, auramque in tenuem evanuit. At illa talibus exhilarata visis, corpus e stratis corripit, et ad cælum supinas manus cum voce tendit, et parans coelitus delatis credula corda responsis, largitori omnium bonorum gratias reddidit. Hic prisca renovantur præconia, quæ referre libet a fidis voluminibus prodita. Sic denique Esau et Jacob antequam in lucem profunderentur, matri duo ex ejus utero dividendi præfigurantur populi: sic præagus Symmysta Dei et abstemius præco Agni Joannes generandus de sterili corpore Elisabeth, heu male ambiguo prætitulatur patri.

2. Machab. 7.
6.

Angelus sanctitatem ejus præannuntiat.

Gen. 25. 23.

Luc. 1.

a S. Gertrude de sacro fonte suscipitur, eruditur.

Lauditias negligit:

dedita pietati.

Floret virtutibus.

5 Edita autem virguncula Dei Gudila, et vitali regenerationis lavacro immersa, ex ipso fonte suscipitur a Gertrude sancta, ejus scilicet nepte præmemorata. Sub ejus pedes postmodum adulta traditur Doctoribus scripturarum: et illi quidem eam imbuerunt scientia litterarum non sæcularium, sed salæ divinæ legis salutarum. Hæc autem ut apes argumentosa per cordis alvearia sui dispergebat nectar earum, conficiens inde favos mellitorum operum, et concipiens timorem Domini castum, quod est sapientiæ initium. Si quidem inerant ei cum tenera ætate matura jam studia, et, ut audiret incognita, religiosis senibus indagatrix adharebat solertissima, tenacique memoriæ congerebat sumpta doctrinæ semina. Non suis, ut solet illa ætas, pro variis et delicatis cibis unquam tædio fuit, non sectans escæ mollioris blandimenta: his solum quæ dabantur contenta fuit. Ad ecclesiam sæpe cum sanctimonialibus conveniens, non infantium lascivias, nec puellarum negligentiam sectabatur; sed tantum ea magnipendens, quæ legebantur, utilitatem præceptorum vitæ institutione exequabatur.

6 Sane docibilis adolescentula, cum transmissio communiter stylo surgentis infantia, ad bivium Pythagoricæ pervenisset litteræ, incunctanter sinistrum ramum cum sæculi voluptate relinquere, et dextrum cœpit cum cœlesti desiderio totis viribus anhelare: non, ut huic inolitum est ætatulæ, proclivis ad ima, aspera erat monitoribus; quinetiam senilibus intenta operibus, non in propriis ambulabat voluntatibus, sed in Dominicis dispositionibus. Crescente enim vero de die in diem ætate, crescebat morum probitate, veluti condens erat Dei famulæ. Erat enim corpore casta, mente incorrupta, amabilis cunctis, affabilis universis, prudentia callens, fortitudine vicens, frænis temperantiæ serena, justitiæ vigore severa, longanimitate infatigabilis, patientia et humilitate laudabilis, mansuetudine et pietate præstabilis, fervens caritate bis tincta, stabilis fide robusta, longanimis spe inconcussa. Harum omnium virtutum commercia exaggerabat ejus in animo cuncta disponens sapientia.

a Magna pars ejus regionis, quæ Brabantum, Brachbantum, Brachbantum, Brachbantum, a scriptoribus appellatur, in Flan-

drensium Flainoensiumque Comitum jus concessit. Nomen retinere Lovanii Comitum, suæque ditiori late deinceps ad Batavia fines ac Mosam amplificata commune fecerunt, ut a pluribus jam sæculis belgicarum provinciarum princeps habita Brabantia sit; de cujus antiquis populis atque tympo pluribus agemus in vita B. Pipini xxi Februarii.

b Is deinceps Lobis monachus fuit, ut x Julii dicemus. c Vulgatus Amalberga, et Amelberga. Ea Malbodi in S. Aldegundis comobio sanctissime vitam conclusit, coliturque x Julii in Binchtensi oppido apud Hannones ubi corpus quiescit, Lobis, et alibi.

d S. Gertrudis, sive Gertrude Virginis vitam dabimus xvii Martii. e xxx Januarii. f ix Aprilis.

g S. Vincentio Modelgario, de quo xiv Julii.

h S. Landericum, sive Landricum Episcopum Meldensem, qui xvii April. colitur: SS. Aldetrudem et Madelbertam Virgines, ambas Malbodi Abbatissas; de Aldetrude agemus xxv Februarii, de Madelberta vii Septembris: et S. Dentinum, qui Resz in Clivia colitur, ut xiv Julii dicemus.

i De S. Pharaïde Virgine egimus iv Januarii. Sed si illa soror fuit S. Gudila, necesse est S. Amelbergam bis nuptam fuisse, licet invitam, primum Theodorico Duci, qui ante ex alia uxore duos filios susceperat, quorum mentio fit in vita Pharaïdis, atque ipsam Pharaïdem; denique Witgero Comitii. k Legendum videtur ibi.

CAPUT II.

Sancta ejus vita. Dæmonis insidiæ.

Interea repedit ad limina a parentum, pectus sitibundum referens haustu sapientiæ refertum. Utrunque redundabat jucundatio: isti applaudebant proli suæ super fama boni odoris, ac ejus virtutibus almis; illa exultabat de affectibus illorum erga se benevolis.

8 Erat autem in confinio villa, b Morzella vocabulo, distans ab eorum mansione duorum milliarium interstitio: in qua ædificatum fuerat oratorium in honore Sancti Salvatoris dedicatum. Hunc locum diligens, beata Dei virgo expetiit, remota a suis, vitans eis esse molestiæ in omnibus saltem modicis negotiis, atque appetens vacare solius contemplationi divinitatis. Verum quanto exercitio se ibi aptaverit obtutibus majestatis supernæ, non est humanæ opis explicare; etiamsi cuncta corporis membra verterentur in linguas, et singuli artus voce resonarent humana. Orationibus protelatis deputabat dies, continuabat, et noctes, pernox in vigiliis, strenua in psalmodiis, exercita in jejuniis, mactabat se holocaustum Christi conspectibus, cui se totam devota tradiderat ab annis puerilibus. Et cum solo hic esset corpore, quotidie animo ad æterna transire festinabat: et quam acceptabilem se scrutatori renum cordiumque exhibebat, etiam per exteriora opera clarescebat. Nam elemosinarum clementiæ dedita, numquam sufferebat vacuum proximi reliquisse miseriam: ad quæ supplenda suppedabat ei cura parentum affluentia; quandoquidem reipsa probabant, quod super ea Angelicum præconium prætexerat. Sermo quoque illius, juxta Apostolum, sale erat conditus: sæpissimis genium flexionibus accommodata, cum lacrymis et compunctione cordis Dominum obsecrabat, ut quæcumque meditaretur vel ageret, in conspectu ejus accepta forent. Ipse vero pius illius exaudire dignatus est preces misericorditer, qui eas inspiraverat potenter.

9 Cum igitur hoc pacto se institueret, unde dilectionis omnium flammam in se accenderat, inimicus nominis Christiani diabolus impatienter ferens, tantis eam succrescere virtutum processibus, veterani livoris adversus eam anhelabat æstibus; ac eo magis acriori stimulabatur cruciatu, quo vincebatur a sibi familiarissimo sexu, qui prima causa perditionis humanæ fuerat suo suggestu. Et primo quidem enitens, si quo modo valeret eam ab abrepto abstrahere proposito, immittebat corporis fragilitatem ejus animo, ætatis spatia proluxa, prorsus maxima cogitationum ejus suscitabat nubila. Sed primo cassatus elidebatur conatus, quod fortiter infixæ erat in mandatorum Dei meditata. Attamen nec sic resipiscens, quamvis prima congressione delusus, variis assultibus eam arguebat irritus; velut ille, qui celsam urbem oppugnat molibus, aut circum montana castella sedens, sub variis armorum

AUCTORE
HUBERTO,
EX MSS.

a
Domum redit.

b
Adit oratorium Morzellense.

Sanctissime vivit.

Liberalis in pauperes.

Varie a dæmone tentatur.

AUCTORE
HERBERTO,
EX MSS.
Generose
resistit.

armorum apparatibus nunc hos, nunc illos pererrat arte aditus. Sed illa ejus machinamenta orationum repellens instantia, stabat quasi immobilis columna, ejus cassis ictibus percussa. Nam ille cogitationes inserebat sordidas : hæc assiduitate orationum submovebat eas. Ille titillabat sensus naturali carnis ardore : hæc fide ac jejuniis corpus vallabat omne. Ille muliebrem naturam facilem ad ruinam proponebat : hæc æterna futuri judicii tormenta considerans, illasam animi puritatem per tentamenta servabat. Ista autem omnia ad confusionem diaboli fiebant : adjuvabat enim ancillam suam Dominus; qui nostri gratia carne velatus victoriam corpori contra diabolum est largitus : ut singulari ita certantibus liceat Apostoli proferre sermonis consultus : Non autem ego, sed gratia Dei quæ mecum est.

1. Cor. 13. 10.
Singulis noctibus ecclesiam adit.

10 Ad postremum cum nec hoc argumentum posset eam destruere, cunctis fecit manifestum clarius luce, quanto dentium in eam fremeret stridore. Erat siquidem huic Sanctæ consuetudo laudabilis, ut a galli cantu relicto stratu adiret præfata limina basilicæ noctibus cunctis, præeunte ejus c abra cum laterna prævii luminis, ut inibi in excubiis Deo complacitas reliquum expenderet noctis, thurificans seipsam Deo in genitum, orationumque frequentis. Nocte igitur quadam, cum usitato more pro hac, quam prælibavimus, caussa eandem peteret ecclesiam, ipse auctor totius malignitatis non immemor suæ artis, indicium suæ præsentis declaravit; quoniam adveniens subito candulam extinxit. O quam sibi congruam satelles noctis patefecit technam! Ipse denique qui Lucifer nuncupatur Esaïæ testimonio, ut quemadmodum hic minor stellarum splendore circumsepitur chrysocomo; sic ante ruinam ille celestium ordinum veluti gemmarum ornabatur decore præfulgido, nunc ab ipso vocatus princeps tenebrarum, gaudet ceno scelerum, latebras cacarum fovet mentium. Sed ancilla Christi, prævalescente dolo inimici, amissum lumine, nullo adnisi poterat gressus recta semita dirigere. Tantus plus solito horror fuliginis noctis illius ingruerat. Nam neque ignes astrorum erant, nec lucidus polus in siderea æthra, sed in obscuro aere nubila, et lunam in nimbo occultebat nox intempesta : et, quod facile credi constat, ipse hostis amica sibi caligine obfuscationem augmentaverat. Pedissequa quoque ejus et pervia et devia negat se discernere, nec d prorsi tramitis meminisse. Scias demonico instinctu tanti nubem obvolvi erroris. Quid faceret? Deo devoti pectoris sanctitas æstuat, quia abripi a bono incepto nolebat. Tandem in semet reversa, a Deo impetranda novit subsidia, memorans illud Davidicum : Tu es Domine refugium meum a tribulatione quæ circumdedit me : exultatio mea, erue me a circumstantibus me. Genu flexo procumbens arenis provolvitur, sordido pulvere crinis aspergitur, totisque animæ medullis Dominum deprecatur, Miserere, inquam, o Deus mei laboris : miserere mei, quamquam obstantibus reatibus meis dignaferentis, tamen de tua protectione præsumens : laqueos insidiatoris disjice, obscuritatis cerifera repagula remove; istamque candulam reaccendi jube, ne gaudeat inimicus de me. Tu enim servientis plasmatis emancipator, nos sub laxo horridi anguis jugo captos, tuæ mortis pretio reddidisti liberos. Obsecro igitur, Redemptor fortis, ne nos patiaris rursus subjacere raptui prædonis avidi. Quid multis morer? Annuit his votis Deus dexter, et secundo vultu prosperat, æ suo nutu reaccensa lucerna fidelem suam corroborat. Plus solito micanti vibrat lychnus radio : adeo ut cerneret illum vicum illustrari sole novo. Ad aspectum tam miræ claritatis virgo nitentes suffusa lacrymis oculos se subrigit, faciem ad astra sustollit, magnificentiæ Altithroni laudes persolvit, qui suos in sinistris non deserit. Tibi, ait, clementissime Deus, laus et gloriatio, tibi gratiarum actio. Quenam pro

Isa. 14. 12.

d

Psal. 31. 7.
Lucernam a demone extinctam precibus reaccendit.

his donis tibi poterit servitus rependi? Nulla vota laudantium compensant tuæ largitatis pretium : vincitur semper etenim minor cura obsequentium. Tu lux vera oculis, tu lux quoque sensibus imis. Tibi igitur Creatori creatura benedicat tua, cujus majestas et pietas regnum triplici numine continuat in sæculorum sæcula. Cum his et talibus hymnologicis domum Dei, quo tendebat, penetrat : ibi quodcumque temporis restat, eoque dum meta noctis clauditur, precibus desudans excubat, psalmodum melodia ad solitum adaucta pensum, cumulo aggerato orationum.

his donis tibi poterit servitus rependi? Nulla vota laudantium compensant tuæ largitatis pretium : vincitur semper etenim minor cura obsequentium. Tu lux vera oculis, tu lux quoque sensibus imis. Tibi igitur Creatori creatura benedicat tua, cujus majestas et pietas regnum triplici numine continuat in sæculorum sæcula. Cum his et talibus hymnologicis domum Dei, quo tendebat, penetrat : ibi quodcumque temporis restat, eoque dum meta noctis clauditur, precibus desudans excubat, psalmodum melodia ad solitum adaucta pensum, cumulo aggerato orationum.

a *Il jam religiosam vitam erant complexi. Nam S. Amalberga traditur a S. Auctore sacrum velamen accepisse; qui mortuus pulatur circa annum dclx; cum Gertrudis non nisi an. dclxv decesserit, post cujus obitum ad paternam domum rediit Gudila. Hæc deinde una cum Reinilde sorore Lobias abiit, Deo isthic omnes suas possessiones oblaturo. Sed cum pulsantibus fores aperire monachi renuissent, negantes isthuc ingredi feminis fas esse; Gudila domum, sive indignata, sive ingenuè acquiescens nihilque ultra tentandum rata, revertit. Reinildi vero nudis genibus effusa in preces, tertia nocte, divina virtute, patefactæ templi sunt valvæ: ac Sanctas vicum, cum villis quinque, et cenobio donavit.*

b *Vicus est Morsella (vel, ut hic dicitur, Morzella, Surtio Mortesella, in Breviario Bruacellensi Mortesella, Mirro in Chron. Mortesella) ad ipsos Brabantie ac dittonis Alostanae limites. At quo præcipue loco parentum ejus domicilium fuerit, haud conperimus; nisi fortassis Martinis, qui locus, ut in Emeberto xv Januarii indicabimus, Merchten nunc dici videtur.*

c *Est abra, (Græcis ἀβρα εὶ ἀβρα) ut scribit Suidas, ὄρε ἀπὸς θεράπαινα, ὄρε θυμορροῦ θεράπαινα, ἀλλ' ὁμοίωσι γυναικὸς κέρη καὶ ἔντερος, εἶτε ὁμοίωσι εἶτε μὴ. Neque simpliciter ancilla, neque formosa ancilla, sed domestica conjugis puella et honorata, sive dominata sit sive non. Judith. 8. 32. Et ego exeam cum abra mea, et alibi, Vide Serrarium nostrum in Judith. c. 10, quæstionc. 1. d. Id est recti.*

CAPUT III.

Mortificationis studium miraculo illustratum.

Interim spargente Phœbo convexa poli, et amplissima terrarum spatia convexus flatus, adest Sacerdos loci ipsius, consueta divinæ servitutis mysteria celebraturus. Cum ergo matutinalibus instans officis, sacrarium extrueret, aram cen libaturus componeret, huc illuc ob ambulans, et hæc illac lumina versans, casu faciem convertit, ubi Virgo Dei solo prostrata congerebat humili prece vota, se juxta Doctoris gentium edictum exhibens hostiam vivam, sanctam, Deo placentem. Qui diligentissimo intuitu eam contemplans, nec non prolixitate orationum ejus admirans, vidit plantas ejus nudas, cum solummodo summa pedum tegerent opercula crepidarum. Ac primo obstupuit tantæ rei novitate, tum deinde, quia prospere educata et delicate sub tam diro se maceraret rigore. Vere modulatur voce, chorda, et tympano Rex egregius : Intellectus bonus omnibus facientibus eum, laudatio ejus manet in sæculum sæculi. Tu vero o summa sapientia, ut excellentissimus orator disserit eleganter, omnia disponis suaviter. Hæc enim tua famula intellectum adhibens tuis mandatis, complevit quæ jussisti : Videte ne faciatis justitiam vestram coram hominibus, ut videamini ab iis : tu autem quæ spondidisti reddidisti : Nemo accendit lucernam et in abscondito ponit, neque sub modio, sed super candelabrum, ut qui ingrediuntur lumen videant. Hæc humani vitatrix favoris, ne ventus afflaret jactantiæ, læto pudore tegebat, quidquid ad cultum tuum exhibebat : cernis quippe occultum et latentem munere donas; tu autem, quo indicio placuit tibi, eam nobis ad imitandum manifestasti. Prædictus itaque Minister altaris Dei, horrore tanti facti percussus, ejusque algori compassus, diutissime præstolans, postquam illa ab oratione surrexit, continuo chirothecas a manibus suis extraxit, ejusque vestigiis supponere abiit, ut tam illustris meriti puellam religioso officio honoraret. At illa fortissimi vincla propositi nec Sacerdotis quidem sedulitate laxavit : sed male blandientem perhorrescens insuetam molliciem, quasi accepta permoveretur injuria manibus illas arripuit, ac super pavimentum projecit.

Nudis pedum plantis incedit.

Rom. 12. 1.

Psal. 110. 10.

Matth. 6. 1.

Luc. 11. 33.

Sacerdos chirothecas ejus pedibus substernit.

ipsa eas rejicit.

12 Res mira et vehementer laude digna, quippe quam rarissimum compererunt secula tenacibus libellis erudita. Eloquar an sileam? Sed sicut de suis meritis debet nemo se jactare, sic non debet quisquam solius opera Dei, quæ per suos Sanctos fiunt silentiari, sed prædicare: quoniam legitur Angelus Tobiam ita admonuisse: Sacramentum Regis abscondere bonum est; opera autem Dei revelare et confiteri honorificum est. Chirothece terram non attigerunt, sed in aere ac si hærentes pependerunt. Et hoc satis juste. Cur enim eas pulverulenta pollueret fœditas, quæ ab illis manibus delapsæ fuerant, quæ simplices inquinamenti vitiorum erant. Videres super hoc magnum inane eas attolli, cum nec in superioribus eas detinerent mobiles funiculi ad laquearia suffixi, nec ab inferioribus eas fulciret cuiuspiam adminiculum sustentaculi. Tua sunt hæc igitur Christi opera, tua miracula, qui, affirmante Davidica lyra, mirabilis es in Sanctis tuis, quos multis modis glorificare dignaris. Nos vero considerantes exitum rei tantæ, animadvertimus non ex perturbatione fellis illam repulsam scaturire, sed ex munda intentione. Huic in Evangelio veritas dicit: Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit: quia cum pura est intentio quæ præcedit, bonum est omne opus quod sequitur, etiamsi reprehensibile esse videatur. O gloriosus fervor Virginis, quæ nec puncto quidem temporis a familiarissimo rigore passa est se remitti. O Sacerdotem illum beatum, qui hoc non ad contumeliam suam duxit, sed magnificans illius cum exultatione virtutem, quod vidit circumquaque diffamavit!

CAPUT IV.

Alia ejus in vita miracula.

Expletis tandem a Sacerdote Missarum solemnibus, in quibus sancta virgo, juxta Psalmistæ vocem, spiritum suum contribulatum sacrificium Deo immolaverat, (cor namque contritum et humilium Dominus non aspernandum judicat) ad proprii limina domatis remeant. Jam fere medium iter remensum fuerat; et ecce cuidam mulieri obviat, quam longus mœror et diutina calamitas torquebant. Gestabat siquidem in humeris filium suum, qui cum languore nativo ab alvo ipsius malefœtæ parentis deciderat in hanc lucem; jamque sol aureus per duo dena mundum regens astra nonnumquam circumvolvebat, ex quo eundem puerum trina passione debilitatum viderat. Etenim erat contractus, incurvus, caducis vultibus, et solam despectans terram cernuus: spiracula etiam vocis erant a obstructa, obmutuerat lingua, plectrum articulatus motus non formabat. Quin etiam insuper dira chiragra contuderat manuum articulos, intantum ut ori non ingereret cibos, nisi adjutorio alienæ manus appositos. Igitur tantillum corpusculum tantis pestibus Sancta Dei spectans obsessum, pectus concutitur visceribus misericordiæ indutum. Tunc tota mente sanctum concipiens Spiritum, inter complexus suorum brachiorum suscipit puerum, et convertitur cum precibus ad Deum: Benignissime, inquires, Jesu, aures tuas vocibus tuæ famulæ adverte, et opem tuæ indulgentiæ super hunc effunde: quem tua validissima creavit dignatio, tua dulcissima confirmet misericordia. Non de meritis meis, quippe quæ nulla sunt confido, sed spero in tuæ largitatis fonte uberrimo. Tu enim dixisti: Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis: ne ergo peccata mea Domine respicias, sed miserias horum duorum miserans, uni sospitate reddita, nos in commune alacres reddas. Quid plura? penetralia cœli oratio scandit: ad supernos auditus pervenit: quæ postulaverat, se impetrare sentit. Nam confestim puero patefactum est iter voculæ solutoque ligamine diu mutæ fauces nunc fiunt

loquaces. Attemperantur organa revocata suis nervis, ac erectis exultat membris. Et quem fructum messisset Sanctæ oratio, ipse puer declaravit subito, advocans genitricem suam sic clamando: Mater veni, mater veni. Sancta autem virgo admirans, quod tam repente in verba prorupisset, qui ab ipso vitæ exordio cum cœva taciturnitate coaluisset, et quod mirabilius erat, adplene vocem formasset, eum ad terram deposuit, quia virtutis divinæ adventum sensit. Ille vero hactenus non suus, sed nunc demum suæ libertati deditus, discurrebat huc atque illic gratulabundus. Mater vero ubi adinopina vota adspicit, animo obstupescit, versisque modis præ gaudio plangit, ad Sanctæ gressus prociat, quos osculando lambit.

14 Tunc ut æquæ ineffabili clementiæ Omnipotentis, qui, testimonio Scripturæ, erigit elisos, dirigit justos, confitentur gratanter, laudes rependunt unanimiter. Ex hinc beata Virgo mulieri jubet ne quousque ipsa in corpore viveret, hoc cuilibet indicaret; pertimescens videlicet ne in virtute miraculi ore humano pulsata inde intus inanesceret, unde foris hominibus magna appareret: exemplum etiam Christi sequens, qui cuidam voce relicta, auditu vacuo, medelam impendens, interminatus est instantibus, ne visas b proderent virtutes. Sed quid ibi sequitur? Quanto eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant. Sic et hic. Nam vicini, qui nudius tertius noverant puerum horribili membrorum nodositate irretitum, post paululum speculantes decora ac recta compagine solidatum, sciscitabantur causam et ordinem hujus facti a matre. Qua revelante, sanctitas ejus innotescere ubique. Gandeat nempe femina eadem, quod nancisceretur materiam et occasionem propalandi et magnificandi suæ salutis auctricem. Sic ergo illa sancta Dei virgo in magnis, quæ faciebat, latere quidem habebat in voluntate sincera, sed, ut prodessent, aliis manifestabantur: quatenus et suæ magnæ humilitatis esset, quod sua opera taceri appetebat; et utilissimæ ædificationis aliorum, quod reticere non poterant.

15 Itaque opinio fidei ac virtutum ejus longe lateque divulgabatur: ex vicis oppidisque undique ad eam a promiscuo sexu et omni ætate concurrebatur. Gregatim confluentes populi ejus recreabantur aspectu, mulebantur affatu; aliquanti sospitatis egentis ope, redibant ovantes recepta salubritate. Quid verbis opus est? universi eam ac si matrem venerabantur; dilectam Deo Patri, sponsam Filii, templum Pneumatis almi, vere fatebantur. Inter illam igitur plebem invalidam accessit ad eam mulier leprosa, gerens maculosa portenta, quam Eremfredam nuncupari mandavit posteritati antiquitas provida. Tam graves autem et tam terribiles erant ulcerum eruptiones, ut etiam a collo ejus ebullientes effluerent vermes. Quo viso sancta Dei virgo mentem copioso pietatis rore infusam nequivit cohibere a solito compassionis spiculo. Protinus siquidem eam miti affatu ultronea compellans, primum singula lepræ contagia visu perlustrans, conatur amicales eam leniendo proferre loquelas, profecto in illo, cujus nominis invocatio nunquam miseratione vacat, sperans: Æquo animo esto, inquit, Eremfreda: hæc tibi ad salutem, non ad interitum, dedit dispositio divina. Unde magis est providendum, ut sanitas tua nullum conferat periculum. Ipse igitur qui in opportunitatibus in tribulatione est adjutor, sit tibi propitius consolator, et tuorum morborum curator. Post hoc recurrens ad arma, quæ in istiusmodi rebus illi erant familiarissima, cœpit obnixè orationibus cum gemitu et contritione cordis insistere pro ea: Ne, inquit, clementissime Deus, irascaris, quod tuum sanctissimum nomen præsumo invocare ego peccatrix: non enim in justificationibus meis prosterno preces ante faciem tuæ Majestatis, sed in miserationibus tuis multis.

Reminiscere

AUCTORE
HUBERTO,
EX MSS.
*Puer subito
sanatur.*

Psal. 144. 14.
*Gudila id ce-
lari cupit.*

Marc. 7. 36.

*Mater pueri
id divulgat.*

*Multi ad eam
concurrunt.*

*Leprosam
sanat.*

AUCTORE
HERBERTO,
EX MSS.
4. Reg. 5.

Remiscere miserationum et misericordiarum tuarum, quæ sunt a seculo; qui per Elisæum vatem mundasti a lepra Naaman Syrum in Jordanis fluente: et nostra figura circumtectus per te extersisti quam plurimos ab hujusmodi horrore foedissimo. Tu certe omnia dispensanter agis et prudenter, et levamen tuæ indulgentiæ tribuis largiter. Sive ergo voluisti hanc mulierem immundissima atteri lepra propter ejus peccata, ut penitisset correctæ, ejus delendo crimina, eam mirabiliter munda; sive idecirco ut ejus curationis omine tua claresceret magnificentia, eam mirabiliter sana, ut a tua magnificeris factura. Concite ad hæc precamina ad solium Tonantis directæ, peregrinam figuram mutarunt mulieris membra, pristino decori restituta, ac si nunquam eam turpasset obscenis figuris discolor pœna. Tunc ambæ non ingratae liberatori omnium non cessant magnificas laudes rependere: sed et ab ore cunctorum hoc videntium et audientium concinitur Deitati sublimissimæ.

16 Hæc et alia innumerabilia per famulam suam operata est divina excellentia, quæ ad describendum sunt nimium proluxa. Sed et ex his paucis etiam ejus cætera cognoscuntur opera: illa tamen præcipue, in quibus sibi tantum conscia animadvertitur esse; quia gratiam ab hominibus non requirens, quantum in ipsa fuit, voluisset latere omnes suas virtutes. Quod si illius exteriores actus explicari verbis utcumque potuerunt, interiorem vitam illius et quotidianam conversationem, et animum cælo semper intentum, nulla unquam. (vere profiteor) explicat oratio. Illam scilicet perseverantiam, et temperamentum in abstinentia et jejuniis, potentiam in orationibus et vigiliis, noctesque ac dies ab ea perinde actas; nullumque vacuum ab opere Dei tempus, quo vel otio indulserit vel negotio; sed nec cibo aut somno quidem, nisi in quantum naturæ necessitas cogeat. Non si ipse Mantuanus Poeta ab inferis emergeret, profecto exponere posset. Adeo omnia majora in hac sancta virgine constant, quam ut verbis concipi queant. O vere Beata multis præconiis digna, in qua dolus non fuit, neminem judicans, neminem condemnans, nulli malum pro malo reddens, sed coram Domino et hominibus sancte et juste vivens.

a Ms. obstrusa.
b Ms. perderent.

CAPUT V.

Obitus, sepultura, miracula.

In hac itaque constantia perdurans animi, nec dicam per singulos dies, verumetiam per singula horarum momenta fervebat flagrantia interni desiderii videre Deum Deorum in Sion cœlesti. O quantis hoc designabat suspiriorum tractibus, tamquam videretur dicere se intuentibus: Cupio dissolvi et esse cum Christo. Sicut enim desiderat ad fontes aquarum cervus, ita anima ejus sitiendo appetebat supernos obtutus. Tandem ejus tam laudabilem affectum Christus definit perducere ad effectum, ipsiusque laboribus recompensare æternæ retributionis denarium. Denique modico pulsata incommodo corruptibilis carnis, attigit metam mortis: et sic artubus relictis, cœlum capessit anima fidelis; cui recta celso tramite via reseratur ad Patrem. Angelorum candidi chori hinc inde stipant euntem: quorum evecta ministerio, cœlesti introfertur Paradiso, ubi cum obvio virginum choro suscipitur a Sancta Maria Dei genitrice, sine fine frenens Patriarcharum fide, Prophetarum spe, Apostolorum consessu, Martyrum collegio, Confessorum contubernio, cunctorumque cœlicolarum perenniter oblectatur tripudio.

18 Ejus autem migratio sicut intulit superno conventui gaudium, sic his, qui ejus consortio frui eatenus fuerant, gravem et fere intolerabilem luctum.

Erat enim videre pauperum ora fletibus rigata, quorum illi Sanctæ maxima fuerat cura; cum Evangelio attestante, nosset talium sustentatione se in æterna recipi tabernacula. Hic indumentum, quo se obtexerat illa, manibus prætendebat, ille suam ineam ejus refocillatione recreatam omnibus plangendo prædicabat. Prorsus cuncti una lamentando sua pectora tundeant, tantæ nutricis solatio se destitui ejulabant. Corpus vero ejus, ut oportuit, religioso officio, ac more Ecclesiastico composuerunt sacri ordinis ministri ceterique fideles, super illud Davidicis cantionibus congruisque orationibus operam dantes. Deinde divina peragentes mysteria odoramentis et accensis a faris prelati, prout postulabat res funebri, considerunt in sepulchro cum honestate decentissima, quod extruxerant ante fores oratorii in villa, b Ham vocitata. Hujus depositio celebratur die octavo ab introitu anni, quod est vi Idus Januarii.

19 Nunc vale sanctissima virgo amplexibus tui sponsi diutissime concupitis jam inherens absque dissidio. Tu enim in numero computaris centum quadraginta quatuor millium, qui quocumque ierit, juxta Apocalypsim, sequuntur Agnum; quia labem nivei pudoris nescisti, ex primitiis empta hominum. Adesto nunc et percipe supplices voces precantium, efficax oratrix pro nostris reatibus apud Deum. Nostri miserere, ut Christus placatus suis inclinet prosperas aures, nec noxas imputet omnes. Si rite veneramur ore et pectore diem tibi festivum, si sub tuorum gaudio sternimur vestigiorum, paullisper huc illabere deferens tuis favorem unitatis in Trinitate, et Trinitatis in unitate, cui honor et potestas et imperium per infinita sæcula sæculorum. Amen.

20 Post expletum gloriosissimi agonis omnibus sæculis laudabilem triumphum, quo depositis carnalibus exuviis S. Gudilæ immarcescibilis gloriæ adepta est bravium; ad comprobandum quanti meriti, quantæque sanctitatis fuerit, noluit pius Dominus apud nos manere occultum, quod non latebat apud illum; sed fieret quoque clarum et accolis et externis, quanta pompa ambiatur hæc Sancta in cœlis, cui tanta miracula et prodigia præstat agere in terris. Eo ipso etenim die, quo gremio mandata est terræ, ad pedes ipsius busti visa est arbuscula c pullulare, quæ paulatim volventibus dierum gyris protensa in auras excrescens proceritate, non parvum occupavit aeris spatium ramorum cratae atque comarum densitate. Nonne dignoscitur divinitus id administrari, et ad tutamen et umbraculum, ut corpus quoad vixit sui arbitrii deliberatione inviolatum, nunc cœlica cautela custodiatur illæsum a caumate et fragore imbrum. Sive ergo causa hujusmodi, seu ad laudem sui nominis, et ob decus castimonie virginalis hoc procuraverit virtus sublimis; tu tamen, o Lector, si certatim sequentia prosequaris, perspicies super hoc ligno et divinæ evidentiam potentiæ, et admirabilem d doxam virginis tam egregiæ.

a Faces tedasque ad funeris pompam adhiberi solitis intellige. Ex Beda lib. de ratione tempor. cap. 24. patet pharos dici ignium vasa, sive lucernas, quales in templis e laquearibus pendere solent ad honorandos Martyrum natales. Ad quem locum Joannes Noviomagus: Pharos vocat coronides illas, in quibus lucernarum ambitus ab imo usque ad fastigium sic sunt dispositi, ut continuo superiores angustiores inferioribus pyramidis, seu turris, formam ostendunt, quales suspenduntur ex laquearibus sacrarum ædium, seu quales succenduntur in sacris funeribus.

b Molanus in Indiculo SS. Belgii putat hunc esse Flandriæ vicum haud procul Teneramunda: verum qui id decem militariibus dici potest a Morsella distare? Neque isthic ulla est S. Gudilæ memoria, ut mihi ejus Ecclesiæ Pastor retulit. hectus Aub. Mirus vicum Brabantia esse assertit primo a Vilvordia militari. Plures enim villa hoc nomine in Belgia Teutonice appellantur, quod veteri Saxonica lingua domum, sive habitationem, aut pradium significat.

c In altera vita, quam mox ex Surio dabimus, non pullulasse tum arbor, sed præter temporis hiberni conditionem subito fronduisse dicitur.

d Id est, gloriam.

a
sepelitur in
Hamrico.
b

Apoc. 14. 4.
Auctor eam
invocat.

Ad sepulchrum ejus
ipso die arbor
pullulavit.
c

d

CAPUT

CAPUT VI.

Sepulchrum ejus violans punitus.

Quapropter hæc sufficiat tantum prælibasse. Jam vero interim videamus quanta pœna imminet sepulchrorum violatoribus. Factum est, dum humaretur sanctissimum corpus tumuli sinibus, ut præsens esset quidam perversitati crudelissimæ deditus, nocturnis furtis assuetus, doctus exhaurire apothecas divitum clandestinis suffossionibus, suasque crumenas farcire lucris turpibus: qui huc illic circumvolvens orbis oculorum, tacitisque luminibus pererrans corpus totum, vidit illud sepeperi cum insignibus ornamentis, ut decebat personam cluentissimæ propaginis. Iste ergo illic tandiu astitit, quamdiu cum omni diligentia clausum fuit. Jamque ille dies, aliusque processerant, et tertiam auroram Phaethontis equi vehebant, cum sub memoria retractat ea quæ viderat.

a

Joan. 3. 20.

Quidam monilia, aliaque ornamenta, cum quibus sepulta erat, diripit.

b

Detegitur scelus.

S. Emebertus auctorem et conscios communicat.

c

Tunc socialis cupiditatis pruritu cœperunt ejus præcordia titillari, solitique consentaneus viti inhiabat visorum monilium deprædationi: verumtamen formidans per diem suo a prolubio satisfacere, videlicet quoniam metuebat deprehensionem suam; optimum factu rebatur noctem, quæ instabat, opperiri, auctoritate notatus Dominici hominis, id est, Christi: Qui, inquit, facit peccatum odit lucem, ut non arguantur opera ejus a luce. Tandem astrigeras Hespero inducente umbras, nox atra bigis subvecta offuscabat terras. Tum vero execrandæ aviditatis facinus toto combibens pectore, ardet, quæ infanda suggererat meditatio, celeriter explore. O sacra fames auri, quid non mortalia pectora cogis? Siquidem fessa corpora carpebant placidum soporem sub nocte silenti: at vero non solvitur in somnos iste, ah demens ac infelix animi, sed immemor sanctæ religionis, oblitusque sui, fas omne abrupit, sepulchrum Sanctæ silentio adit; quo effosso, quidquid pretiosissimi ornatus invenit, diripit, id est, murennulas a collo, lunulas a pectore, inaures ab auribus, annulos a manibus, armillas a brachiis, et hæc omnia aurea et argentea: præterea vestes purpureas subtegmine picturatas auri, b maforam candoris nivei, cingula fulgentia bullis. Sic sanctissimo cinere expoliato, rursusque glebis ingesti pulveris obducto, recedit latro ad sua continuo.

22 Post non multos autem interpositos dies, puellæ in platea choreas ducebant, ac tripudiando et concinendo manus conserebant. Inter quas colludens consolabilibus cœtaneis aderat filia ejusdem latronis, armillas S. Gudilæ abrasas ab ejus tumulo, sui de præda genitoris gestans in brachiis. Quas perspicacissime contemplans quædam virgo, quæ contubernalis S. Gudilæ fuerat, dum adhuc degeret in hoc mundo, post probatissima recognitionis signa exclamavit in publico, se vidisse illas recondi cum corpore sanctæ virginis tumulato. Hæc approbare cœpit, illa negare. Tunc perscrutantibus universis, ut reum tam ferocem proderet sceleris, nec terroribus potuit compelli, nec blandimentis promissionibusve induci, ut vellet hæc, ut erant, confiteri, commentans falsa pro veris. Ita ergo sublato auctore veritas patefacta est rei gestæ.

23 Jam autem hæc fama ubiubi pervolitante, celeris nuntio delatum est ad aures S. Emeberti presidentis Cameracensi Cathedralæ, fratris, ut in primis diximus, S. Gudilæ. Hic itaque pro atrocissimi immanitate sacrilegii, tactus dolore cordis intrinsecus, in quodam festo, quo parietes templi Christianus impleverat populus, sicut adstabat mediis altaribus officii habitu compositus, quandoquidem ille locus, in quo furtum factum fuerat, c suæ diocesi erat attributus, et factores et conscios hujus infandissimi flagitii a totius sanctæ universalis Ecclesiæ corpore segregavit, eosque sub interpositione terribilis anathematis tam generaliter quam perpetualiter condemnavit. Cui ex-

communicationi hoc quoque subintulit: Hujus deterrimi sacrilegii et auctores, et consentanei et complices, omnesque descensuri ex eorum germine plectantur nævo istiusmodi pœnæ, ut uterque sexus lapsante poplite jugiter claudicet, super hæc vero fœmineum d gutteria obscœnet. Ita igitur viri et fœminæ illius generationis manserunt et permanent hodieque multati, ut fixit censura sancti viri. Cui saltem parum sciolo non liqueat hoc fieri ad aggerendam gloriam hujus Sanctæ, ut hominibus esset in terris honori et reverentiæ, cui in cœlis Cœlites applaudunt et deferunt sicuti compari suæ?

a Id est, cupidati.

b Alii *μαφορα*, mafortem et mavortem vocant. Integumentum capitis videtur, aut certe velum fluens, quo caput humerosque amictret Virgo. De variis hujus vocabuli notionibus consule eruditissimi Rosweydi nostri Onomasticon in vitas Patrum.

c Nunc in diocesi est Mechtiniensi, superiore seculo instituta.

d Abbi gutturnositas vocatur; in Breviarij. Bruce. gutturia, est colli vitium, ut patet ex vita S. Ursuarii xviii April. auctore Hatherio Veronensi: Habebat, inquit, sanctus Pontifex neptem in jam dicto monasterio Malbodiensi, quam ipse parvulam commendaverat S. Aldegondi. Quæ postquam fuisset adulta, orta est quedam in ejus collo sæva nimis infirmitas quæ gutteria dicitur sermone Gallico. Quæ, ut legendi patet, non de S. Aldegunde dicitur, (quod ad cap. 16, lib. 1 Chronic. Camerac. scripsit Colvenerius) sed de ejus alumna.

CAPUT VII.

Reliquiæ Morzelam translata, non sine miraculis.

Posthæc cœperunt reliquiæ sanctæ virginis virtutibus pollere, locusque ejus sepulturæ crebris miraculis emittere. Quamobrem post elapsos a transitu ejus quamplures annos, quique fideles ad alterutrum ea quæ viritum viderant conferentes, quæsitu opus esse dicebant, quod sibi in talibus consilium, quidve esset agendum. Et diu, quaquaversum potuere, trutinantes sententiam, ad hujus tandem consilii ventum est censuram, quoniam oporteret illam inde transferri; quando quidem non esset competens tantæ thesaurum margaritæ oculi angulo humillimi viculi, sed reponi loco celebri, quo conglobata phalanx Christiani populi suas preces deposceret per eam Christo dirigi.

25 Id cum placeret omnibus, assensu Pontificis parochiæ ipsius, ad sepulchrum Sanctæ convenit sacerdotiarum cœtus, junctis sibi aliorum Ecclesiasticorum graduum stemmatibus, itemque plebis ac Procerum Palatinorum agminibus. Tunc apponentes piæ manus, reverenter exemptas a sede tumuli sanctas reliquias imponunt feretro honorabiliter. Tunc destinant ferri versus a Nivigellam: sed nullo conamine quiverunt elevare b libitinam. Ergo ibi ut erant frequentes Pontifices sancti, Archidiaconi, Decani, sanctæ perfectionis Clerici, atque religiosi Laici, agitata quæstione, dum discutunt ubinam recondendum veheretur hoc corpus sanctissimum; fit optio omnium adjudicantium, aut c Castri-locum aut d Malbodiense cœnobium esse metandum. Sancta enim Waldetrudis et Aldegundis utriusque monasterii fundatrices ac gubernatrices fuerant S. Gudilæ, ut in principio dictum est, consanguinitate affines. Igitur bajuli toto adniso corporis adlaborantes erigere feretrum, vires consumebant in cassum: adeo manebat immotum ac si radicatus solo esset infixum. Hoc autem reputando imbecillitati humanæ, alii atque alii se ingerunt subinde; sed ita feretrum est aggravatum, ut nullo modo quocumque ingenio vela quantiscumque viris posset moveri.

26 Hic vero videres gelidum manare omnibus sudorem, priæ nimio stupore. Quid potissimum intenderent, vel quo se verterent? hoc restabat solum, aut ab incepto cessandum, aut a Deo obnixè poscendum, ut super hoc negotio possent nosse ejus judicium. Aderat autem ibi quidam canitio erines respersus, marcente

AUCTORE
HUBERTO,
EX MSS.
Horrenda et
diuturna
pœna sacrilegii.

d

De translatione corporis
S. Gudilæ
tractatur.

a

b

Nivellam,
Montes, Malbodium ut
avehatur, moveri non potest.

c

d

AUCTORE
HUBERTO,
EX MSS.

marcente senio confectus, cui sancta virgo Gudila fuerat satis nota, et ea tempestate, qua hæc excesserat a corruptibili vita, ille vernabat adolescentia. Hic itaque veterum dierum monumenta revolvens: Audite, ait, o fideles, et vestras addicite preces. Huic Sanctæ viventi in carne mos inoleverat ultroneus, nulla necessitate interruptus, basilicam Sancti Salvatoris in Morzele devotissimis semper frequentare cursibus, ibique jugibus instare orationibus: credite mihi, hisce oculis vidi. Examinemus ergo velitne requiescere in eodem oratorio. Tandem hoc audito omnes coacti petierunt, ut declararet virtus Domini, an vellet in eadem ecclesiola illud sanctissimum corpus reponi. Et ecce tanta motum est feretrum facilitate, ut portantes clamarent nullum se onus sentire. Ac primum fontem misericordiæ voce collaudant consona; deinde ferentes in manibus sanctæ Crucis vexilla et candelabra, sed et varia odoramentorum genera, dirigunt munus copiosum cum psallentium caterva eo, quo delegaverat præmonstratio Divina. Sane per omne iter quantam putas concionem coæcervari studiis certantibus! ex cunctis agris atque vicis concurrunt, ex proximis etiam oppidis advenitur: curvus arator in medio opere defixa reliquit aratra, subulcus et bubulcus, necnon et opilio intermissa sua custodia, gaudent sanctas comitari exequias.

27 Interim largiflua æterni benefactoris benignitas nil cuiquam petenti denegans, nec munera retardans, cunctis revelavit patenter, quanta honorificentia in æthereis sinibus hæc Virgo sublimaretur vehementer, quæ sibi in terris famulata fuerat humiliter. Inter illa etenim constipati millia vulgi venerat homo corpore quidem invalidus, sed pectore robustus. Denique ejus aurium meatus olim nimietas languoris obturaverat: jamque longinquitas temporis intercesserat, ex quo magnas opes tenuaverat, ut ei multimodis medicaminum limamentis, vel aliquantisper depilaretur, vel funditus demeretur ipsa surditas, domoque exhausta, nec proficiente medela, proprium censum cum auditu amiserat. Ast ubi efferbuit dives fides in ejus sano corde, credentis sibi posse succurri a Deo per interventionem famulæ suæ; mediis immersus cuneis cœpit abire sub piæ illius vectatione sarcinæ. Ubi spe prompta, audaci pernix fiducia, lacrymosæ devotionis flebilis effundit precamina: O, inquit, singularis post Deum clementiæ, subveni mihi misero. Ad tui confugio subsidii portum, ne repellas me salutis indignum. Monstra te maternæ caritatis habere ubera, sumatque per te mearum precum donaria, cui ante omne ævum præelecta, modo sine fine copularis sponsa. Revulsis piissima Domina vectibus densissimæ surditatis, dirige callem vocibus percipiendis. Quid igitur? non distulit Sancta Dei preces exaudire sui pauperis. Nam decurso puncto horæ fere unius, aurium auditus, oppanso surdamine diu interclusus, purgat crassa quæque obstacula ruptis obicibus, fitque susurris pervius, et capax loquentibus. Quamobrem in confertissimas prosilit turbas, quæ et quanta sibi contigissent annuntians. Profinus elevata in excelso voce, jubilos Deo et ejus sanctissimæ virgini persolvit, ac laudes gratuitas; atque deinceps sequitur feretrum admodum ovans. Tunc omnis ille conventus extollit sublimiter ora in Christi laudibus, qui concessit illis videre magnalia ejus. Cantica ingeminantur: attonitus cordibus iterum supplicia vota excitantur. Quo comperto habitantes circumquaque magis atque magis conglobantur, religionis amore gestientes rapidum iter post sanctas reliquias carpere, Deoque et ejus Sanctæ student concorditer jubulare. Sic sancti fervore desiderii coadunatis visitatio non defuit divina, quæ laborem illorum vacuum esse non est passa. Ipse etenim Christus hæc in Evangelio suis spondet fidelibus, ita Apostolicis intonans auri-

Math. 18. 20.

meo, ibi sum in eorum medio. Quod si in medio duorum vel trium, quanto magis est in medio tot populorum in suo nomine congregatorum.

28 Tandem ventum est ad villam Morzelensem milliariis decem a vico Ham distantem. Ergo in basilicam Sancti Salvatoris sancta ossa introducere, et cum magna lætitia atque honore, necnon et hymnorum decantatione, sed et cereorum lumine, aromatunque suavissimo odore cum suo loculo post sacrum altare constituere. Quæ ubi ad voluntatem Antistitis composita sunt, S. Gudilæ nomen in serie aliorum Sanctorum juste adscribunt. Advolvuntur humi, et quod timent, quodve petunt, murrurant sanctissimæ virgini. Audit illa preces, ac reddit ratas, quas videt probabiles. Cumque solemniter celebrasset Missarum, perfecto læti honore redeunt domum, prædicantes S. Gudilæ virginis nomen famosissimum, ac in Sanctis suis mirabilem magnificantes Deum, cui est honor, et imperium in sæcula seculorum.

29 Hoc vero die, quo translatum est corpus beatissimæ virginis in basilicam Morzelensem, virtus Altithroni ad nominis sui laudem, et virginis suæ ampliandum honorem, patefecit suæ potentiæ ostentationem: quam utique propalavit super ipsam arborem, cujus superius fecimus mentionem, quæ videlicet in vico Ham cœperat crescere ad vestigia sanctissimæ virginis die depositionis ejusdem. Namque submissum solem jam undecima rotabat hora, ac in devexo axe supererat lucis portio duodecima; cum ecce lapsu celeri advolvit avis una secans pennis aera, condescitque in arbore illa clangoribus strepens, ac remigium quatiens alarum, adeo ut in admirationem suicieret collegium illius loci incolarum. Inter hæc vertitur cœlum, alterumque Titan permeat hemispherium: cumque fulgeret lutea Aurora in roseis bigis, adducens crepusculum diei succedentis, Morzelenses ditati privilegio optimi pignoris, ocyus surgunt cubilibus spretis, assuescentes invocare suffragia sanctæ virginis, diesque festos agitare in ejus honore publicis privatisque conventiculis. Mira dicturus sum. Ut appropinquant ædiolæ, cui creditum erat tam pretiosæ depositum margarita, conspiciunt eandem arborem ardui cacuminis ante fores stare cum prænotata ave desuper incubante: ac primitus procul absistentes dirigere metu ipso, deinde pavore submoto coagulantur erga lignum in uno globo. Res venit in dubium, utrum sub silenti nocte ipsa quæ pullulaverat apud Ham vicum fuisset subactis scrobibus illuc mutata cultu hominum, an alia ejusdem similitudinis et quantitatis exisset sub momento felibus ramis ad cælum: sed cum fama crebresceret illam apud Ham radicibus erutam esse, et nusquam in ipsa vicinia transplantatam fore; apud Morzelam vere nulla signa comparerent, mortalium labore id actum fuisse; cum insuper non versa terra tam fixa in tartarum tenderet radice; ipsaque media ingentem sustineret umbram extendendo fortes ramos late immota, solida robore, ac si ibi generatim excrecendo videretur multa virorum sæcula vicisse; tunc demum palam fit omnibus, sanctam virginem voluisse per hoc demonstrare signa suæ presentiæ: hæc enim arbor olim appositâ fidiissima custos sanctarum exequiarum, non defecit a suo obsequio, nec in translatione earum. Quod ad jussum omnipotentis Dei Angelico ministerio actum intellexit, qui divina providentia disponi omnia credit. Ista arbor vero vocatur populus vulgo. Cur igitur humana in hoc fluitet titubatio? en habemus recentia miracula ex veteribus exemplis, ut video. Certe enim scripturæ testimonio novimus, quod propheta Abacuc prandium cum ferret messoribus, ejus cesariæ apprehensa Angelicis manibus, sicut erat plenis canistris onustus, a Judæa sublevatus, repente est in Chaldæam depositus; quo prandio et Danielem inclusum in lacu leonum refecit,

Gudila, ut sancta, colitur.

Transfertur
Morzelam.

Surdus in hac
translatione
auditum recipit.

Arbor miraculose transferitur ex Ham in Morzele.

Dan. 14.

seque

Psal. 4. 3et 4.

seque repente iterum in Judæa invenit. Arguens quoque Psalmographus insanas falsitates hominum: Filii, inquit, hominum usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium? Et scitote quoniam mirificavit Dominus Sanctum suum. Mirabilem quippe exhibebat Dominus ancillam suam in terris, quam meritis gloriosam Angelis cœquaverat in cœlis.

a De Nivigella, quæ et Niviala, vulgo Nivella, celebri Brabantia oppido, agemus xvii Martii ad vitam S. Gertrudis.

b Feretrum, aut capsam cui sacrum corpus inclusum Sarco-phagus enim, aut lectulus in quo mortui efferebantur, libitina dicebatur; a Libitina Dea funerum præside, in cujus æde quæ ad funebrem pompam spectabant, vendebantur. Tertullianus lib. de corona militis: Ceterum a seculo coronantur et lupanaria, et latrina, et pistrina, et carcer, et ludus, et ipsa amphitheatra et ipsa spoliaria; ipsæque libitina. Sidonius lib. 2, epist. 8. Sed cum libitinam fientes omnes, externi quoque prensarent; remorentur, exoscularentur.

c Is locus canobio seu collegio virginum a S. Waldestrude fundato celebris, intra urbem Montes, Hannonia primariam, conclusus. Visitur pars magna etiamnum castris veteris, ut plenus ad S. Waldestrudis vitam ix April.

d De Malbodiensi parthenone, et oppido xxx Januarii ad vitam S. Aldegondis.

CAPUT VIII.

Carolus Magnus S. Gudilæ sepulchrum veneratur.

Eodem autem die hujuscemodi rei rumor circum-
a quaque decurrit, et per euntorum ora volitans ad palatium usque pervenit. In tempore illo sceptrum a monarchiæ Imperialis tenebat Carolus victoriosissimus piissimusque Augustus, qui ex tropæis frequentibus, triumphisque nationibus cognominatus est Magnus, qui regni Francorum spatia lateque dilatavit, et Christi gloriam in suis finibus ampliavit. Itaque fama pervulgante volueri, certatim studebant illuc adventare tam longinqui, quam et proximi; et miraculum, quod Christus ad gloriam suæ Virginis monstraverat, ardebant intueri. Ducebantur longis ordinibus acies virorum ac mulierum: exultabant variarum fremitus hinc inde viarum, qui venientes et contemplantes quod desiderabant, fletibus præ gaudio ora rigabant, et ingredientes oscula lipsanis Sanctæ imprimabant, egredientesque vernantium florum sertis arborem ornabant. Ut autem in tanto miraculo potentia Domini potissimum magnificaretur, et virtus nota redderetur, pars permaxima exiit Princeps clarissimus præfatus Carolus: qui talibus auditis regali solio exilivit, et una cum primoribus aulae suæ ad inspicendum hoc miraculum, et ad corpus Sanctæ accessit; et admirans potentiam Domini, virtutem ejus magnificavit, misericordiam collaudavit, et quia in diebus suis talia ostendere, dignatus sit, gloriosum nomen ejus benedixit: nimioque gaudio permotus, inter pias gratiarum actiones, lætitia eliciente lacrymas fudit: sed et itidem fecit advenientium quisque.

Carolus Magnus visitat corpus S. Gudilæ:

Multa isthæ largitur.

Monasterium virginum fundat.

Matth. 19. 29.

31 Rex interea memorabilis ibidem maxima sanctæ virgini devovit, atque attribuit munera, vasa scilicet aurea et argentea, palliaque peregrino opere elaborata. Ipsum quoque fundum Morzelam ei tradidit cum universa inhabitante familia, hoc Sanctæ placere intra se reputans, quoniam specialiter præ omnibus hanc sedem delegerat suis ossibus. Quæ singula testamento mandavit, et subscriptis testibus assignavit, et Ecclesiæ, in qua Sancta jacebat, in perpetuam hæreditatem delegavit. Super hæc aggregavit illic sanctimonialium gregem, quæ inibi Christo, et ejus Virgini famularentur spiritualiter, et consueta officia persolverent die noctique incessanter: quæ ut nullus rei inopes, indigentia manus darent, atque a proposito sancto deficerent, strenue egit, ut quæ vitæ necessaria forent nulla deessent. Hic videmus Salvatoris verba compleri dicentis: Omnis qui reliquerit domum et patrem et matrem, etc.,

centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit: quia enim hæc Sancta quousque vitali aura pasta est, spem non jacentem horum habens promissorum, abrenunciavit terrulentis, modo et centuplicate fructum mercis consequitur in terris, et perpeti vita fruitur in cœlis.

32 Posthæc memoratus Rex Carolus exercitio venationis b regio more deditus, per circumadjacentem c forestem exturbabat rabidas feras a suis saltibus: quadam autem die, cum invia lustra cingeret studiosissima indagine, et ad retia et plagas cogeret clamore silvestres feras diverso distinctas et genere et colore; ecce inter multigena pecora vis canum odorisæquæ emovit a suis latibulis ursum immanissimi corporis, et violentissimæ ferocitatis, quem palantem statim Rex insequitur cum equitatu et vociferatione virorum, sonolitorum, latratu acerrimorum canum: militum alii obsident compita districtis gladiis; alii discursant in spumantibus equis, cum arcibus curvatis et apparatis spiculis; quidam cum vasta cuspe adnuntur arboreis truncis, ut si qua sors illum præcipitem obtulisset eis, impeterent eum lati ferri venabulis: sed hæc omnia nequidquam. Tuebatur quippe protectione tua, o Virgo benignissima. Quid opus est ambagibus verborum? Quique prout poterant captioni illius se accingebant. At ille per loca sentibus sita et vepribus diffugit: arbusta diffringit, saxa obvia volvit, fertur cæco terrore, qua sonus atque tremor, qua exagitat furor: feritas eum incendit, impetus rapit, prona et fragosa petit, ardua transilit: postremos elapsus nemorum impedimentis, dum isque exemptus hirsutus, apertis se suribundus ingerit arvis; ubi in vicino erat vicus Morzelensis. Tunc videres venatores arrectis animis exultare, ac si jam captum illum tenerent libere. Insequuntur alæ equitum; contorquent validis lacertis nimbos telorum, quæ omnia cedunt in cassum. Inter hæc jam multo spatio victus, cum nullum esset effugium undique campis late patentibus, ac mortem imminentem jam jamque capiendus crebris differret flexibus, (credo divinitus illi hoc aspirare ingenium:) prope cursum recto tendit ad Morzellam, Sancti Salvatoris irrumpit ecclesiam, seque sub sanctæ Virginis oculis libitinam. Ibi subito feritatis suæ oblitus, deflexa cervice, summissoque humiliter capite, sanctimonialium advenientium coepit vestigia lambere, ac more lascivientium catulorum omnibus aggaudere. Unde patenter dabat intelligi se fuisse defensatum patrocinio famulæ Dei, ejusque amodo paratum esse deservire obsequiis. Quod ubi nuntiatum est Regi, perpendens animo qualitatem rei, animadvertit continuo hoc meritis sanctæ Virginis a Domino fieri. Qua de re abstitit protinus ab insequendo, statuitque nihilominus edicto, ut nullus esset infestus eidem urso; sed permitteretur in ejus ministerio, quæ ejus patrona erat in discrimine tanto: quod etiam est factum: manente illo blande veluti agniculo in congregatione Sororum usque ad diem vite suæ extremum. In tota ergo illa regione tunc statim quid in ecclesia factum fuisset innotuit: cucurrere viri et feminae pariter nobiles ignobilesque, videbant ursum deposita belluina rabie morari inter d Nonnas ultro citroque quasi animal domesticum tranquille: Deoque, et ejus Virgini concinebant una voce. Quis non obstupescat talia signa mortuorum, quæ fiunt pro excitatione viventium? Intueamur tuam, Christe, etiam in hac parte virtutem, cui omne quod brutum est sapit; cui mite est omne quod sævit: tua est hæc virtus, tui nominis plenus est ille titulus. Quotiescumque enim antiquitus novellam Ecclesiam tremefecisset turbo persecutionis, ac destinasset tyrami tuos cultores trucibus belluis lancinandos voratibus cruentis, mansuescebat subito ferarum ferocitas, pedicentesque lambebant tuorum testium plantas.

AUCTORE
HUBERTO,
EX MSS.

b
c
In Brabantia
venatur.

Ursus ad Virginis aram fugiens venatorum manus evadit: fit ci-
cur.

d

AUCTORE
HUBERTO,
EX MSS.

a Si vere Imperator erat Carolus, qua dignitate an. dccc. a Leone in ornatus est, debuerit is qui adolescentia vernabat, ut ante dicitur, ea tempestate qua S. Gudila excessit a corruptibili vita, minimum centenarius fuisse. At fortassis Hubertus hic monarchiam Imperialem posuit pro regno Francorum, quod Carolus ab an. dccc. lxxviii tenuit.

b Francorum Reges venationis studio delectatos, atibi observavimus.

c For forestis, aut foresta, vel forestum, quæ silvam aut saltum significat, a Teutonico idiomate, ut Tillius ac Nicotius fatentur, in Gallicum atque migravit: diciturque et de aquis, ut iidem docent; et disertius Buzelinus noster Gallo-Flandriæ lib. 3, cap. 2, ex variis Regum diplomatis.

d Multa de hac voce reperies in Rosweydi Onomastico.

CAPUT IX.

Regia virgo sanata: parens cum regno conversus.

a Nos vero repetentes nostræ Virginis a fastos in manibus sitos, videmus non esse prætermittendum silentio, quanto nomine eandem famulam suam clarificaverit opifex rerum per fines transmarinos. Ibi siquidem b Rex quidam regebat populos sub placida pace, qui susceperat quandam natam ex legitima conjugē. Huic autem filiæ prima natiuitatis dies dedit initium vitæ cum membrorum labe. Nam super totius corporis partes regnabat debilitas, sed maxime super manus invalidas, quas nodosa c arthritis ligaverat. Quid dicam quia stare non poterat, quæ nec in lecto surgere suo, vel ad sedendum, valebat, neque in latu alterum per se reclinare poterat; manus quoque non solum nequibat ad os ducere, verumetiam nec paullulum erigere? Ita igitur a primævæ ætate in florem pervenit iuventutæ cœvo languore, nec spes ulla restabat adipiscendæ salutis; quia omnis illa provincia dedita idolorum culturis, sordebat ritibus fanaticis. O quam sæpe gravatos iuvant desperata, et prosperitas celans mœstis principis læta confinia venit ad vota! Quadam denique nocte, gratissimo somno serpente per ipsius puellæ artus, visa est sibi per somnum astare mulier venusto vultu, sereno aspectu, mulcens eam leni affatu: Longis, inquit, o puella affecta es calamitatibus, sed tui miserendum est amplius: ideo confidens esto, quia instat temporis revolutio, quo tibi medendum est a Christianorum Deo, cui mancipare te oportet ab hac die, relicto paganorum errore. Verumtamen haud aliter sanitatem consequeris, nisi sepulchrum Gudilæ virginis adieris. Hæc locuta, rediit ad supera. At illa expergefata a somno, patri et matri quæ audierat et viderat indicat extemplo. Rex ut audivit, primo expavit: deinde hæc ore non pressit, sed in hæc verba prorupit: Regio nostra his miraculis numquam fuit alleviata: heu, ut quid veneramur muta, quæ nihil prosunt saxa? hic magnus et verus solus est Deus, cui cedit ægritudo et salus. Sed quis o meorum invenietur fidelium, cui sit notum tantæ virginis Gudilæ bustum? Jam circumvolitans hæc fama regalia compleverat atria: adsunt omnes suo Domino congratulantes: hoc tantum oberat, quod nullius notitia callebat, quæ hæc S. Gudila fuisset, vel ubi recondita foret. Rex interea per totum illum diem magno æstu curarum fluctuat, mentem nunc huc, nunc illic divisam per omnia versat, videlicet cogitans quem finem visioni filiæ suæ petat.

Quædam regia virgo ægritudine moneatur, ut S. Gudila tumulum visat.

Iterum confirmatur.

34 Post hoc nox ruit, puella in stratu suo obdormit; denuo præfata venerandi habitus mulier ei in visu assistit, eamque his admonitionibus instruit: Forti, filia mi, vigeas animo: a Christi non exorbitis obsequio, ut tibi dignetur adesse divina visitatio. Qua visione sublata, puella evigilat, et huic exhortationi obtemperans, idolorum culturam abdicat, se Christo constanter dedicat. In hoc solummodo erat tristis, quod ignotus erat ei tumulus Gudilæ gloriose virginis. Hac de causa portionem quæ supererat noctis expendit in obsecrationibus et vigiliis, totumque sequentem diem jungit precibus assiduis, postu-

lans a Deo, ut fructuosum proventum visionibus his adduceret, sibi que patenter revelaret, quoniam in loco sua famula, Sancta scilicet Gudila, humata quiesceret. Nec eam fefellit hæc spes, quam confirmabat præcordialis fides. Sic enim ait Dominus in Evangelio: Si haberetis fidem sicut granum sinapis, diceretis huic monti: Transi hinc, et transiret. Namque merso sole cum ingrueret chaos noctis pomprosæ, ipsaque filia Regis membra laxaret quiete; ecce in somnis sæpèdicta mulier adest ei jam tertia vice, solidatque eam hac certitudine: Cur tanto gemitu consumeris, o puella? Quæ his doloribus depangetur meta? Certe si te fatigat tam inexuperabilis cupido, ut tibi indicetur S. Gudilæ virginis repositio, accipe ergo, et hæc mea dicta tuo infige animo: Hæc Gudila nobilissimæ celsitudinis virgo, trans Pontum oriunda fuit de Brabantia: quæ donec vixit, omnem pompam sæculi abiecit, solique Domino in virginitate ac cæteris virtutibus adhæsit: post excessum autem vitæ primo sepulta est in villa, Ham vocata; postea vero in alium vicum, nomine Morzelam, est translata: ubi nunc meritis ejus creberrima fiunt miracula, ibidemque ei ancillatur sanctimonialium congregatio devotissima. Expergiscere; age, et genitorem tuum certum redde. Sic ait, et ab oculis somniantis disparuit.

Math. 17. 19.

Edocetur ubi sepulta sit Gudila.

35 At illa excutitur somnis, parentibus enarrat quæque, ut digesserat visionis ordo. His Rex auditus redditur alacer nimis. Sine mora igitur navim apparari jubet; quam sumptibus et militibus onerat, filiamque suam eis commendatam honorifice transmittit, quo desiderabat, ut regalem munificentiam decebat. Ast illi provehuntur portus statione, currunt immensum æquor cava trabe; spirant optatæ auræ, leniuntur tumentes fluctus eo, quam longum est, navigio, ut nautis constaret liquido, eos regi S. Gudilæ gubernaculo. Tandem appulsi optato littori, explorant Morzelam, quam subeunt ab accolis indicatam: sanctimonialibus aperiant sui itineris causam: illæ vero puellam suscipiunt, et ad S. Gudilæ memoriam dicunt, ibique pro recuperanda sospitate illius jugi triduo orationibus incumbunt. Res mira: tertio etenim die perseverantibus illis in prece, potens medicina exiliit repente; omnes nervi puellæ attemperantur in concordiam suæ harmonie, manus pedesque suum officium exercent libere, prorsus omnia membra convalescunt interius exteriusque. Puella ergo palmas cum facie ad cælum sustollit, Christo ejusque Virgini benedicit. Similiter facit, quicumque hoc cernit, et audit.

Morzelam ducla, tertio post die sanatur.

36 Itaque militibus fuit consilii non ibi diutius immorari, sed continuo cum Domina sua, filia scilicet Regis, navim conscendunt, et remenso pelago Dominum suum repetunt; ei quæque, ut gesta fuerant, referunt. Stat facti manifesta fides, ejus nata sospes. Quanta tunc Regi oborta est, ejusque magistratibus, et regno omni lætitia! per omnes urbes exultatio! per plateas tripudiatio! Rex quoque, ut sapiens, magnitudinem portentis pensans, in hoc consultum statim proripit ita prudenter disputans: O miserissima nostræ gentilitatis dementia, colentis simulacra, quæ nec auribus voces trahunt, nec ore reddunt, et, ut insensibilia, nihil sentiunt. Hicne sunt Dii de rupibus abscissi, metallis fabrilis opere fusi, quos timent artifices sui? ei! quantas in his fabricandis impensas perdidimus stolidi, et, quod valde timendum est, rei; quia et dæmonum sunt effigies, et nos secum trahunt ad tenebras infernales. Unde nunc nunc, o optimi satellites, pristinos errores respuamus, soli Deo plasmatori omnium militemus. O fortissima devotio hujus Regis, qui prædicator factus est suæ gentis! Assensus fit omnium, approbant Regis consultum. Ipse ergo Rex in primis aliorum exemplar multo vallatus exercitu transmeat ad Morzelensem vicum: ibi S. Gudilæ offert pretiosorum copiam ornamentorum. Post hæc fecit et se et uxorem suam ac filiam nuper curatam purificari

Rex cum suis convertitur.

Morzelam venit:

baptizatur.

cari unda sacri baptismatis : et post mysterium sancti lavacri dedit S. Gudilæ vas argenteum et maximum et pretiosissimum, in quo deinceps offerebat suas oblationes collegium sanctimonialium. Deinde in regnum suum cum aliquot verbi Dei ministris remeans, in gremium sanctæ matris Ecclesiæ induxit gentes sui imperii colonas, sacro fonte regeneratas; simulachra comminuendo in pulverem redegit; templa sanctitatis aquis expiata in memoriam sanctæ Crucis et Sanctorum dedicari fecit, officia Clericorum constituit. Postremum nullum permisit regno militare suo, qui per paganismum rebellasset Christi regno. Sic igitur per salutem corpusculi unius multis provenit animarum salus. Horum autem omnium causa tua sunt merita, o Sancta Gudilæ, virgo dignissima, vere, ut ita dixerim, transmarinorum Apostola, magnis præconiis digna. Sed nostra jam succumbit fragilitas deficiens ad enarrandas omnes virtutes tuas. Quis enim stylus ad scribendum sufficiat, quanta infirmis præbueris beneficia? Quicumque sub tuæ misericordiæ confugerunt alas, aut *d* pleuresi dira pulsati, aut paralyti dissoluti, sive atro febris felle exesi, seu mille morbis obsiti, recepta sospitate cuncti ad sua redierunt læti.

a An chronicon cœnobii Morsellensis, an S. Gudilæ res gestas et miracula secundam annorum seriem digesta, intelligat, haud liquet: quidquid id est, videtur intercidisse.

b An Pictorum fortassis in Britannia, an usquam in Septentrione hic Rex fuerit, non facile est conficere.

c Ms. habebat, arctetisis, mendose.
d Pleuritie, opinor. scribere voluit, id est lateris dolore, sive τῆ περι τῆς πλευρῆς ὀδύ.

CAPUT X.

Morzela vastata, translatum Bruzellum S. Gudilæ corpus.

Post multa, et magna miracula ostensa in vico Morzelæ dispensatione Domini, collocata sanctimonialium congregatione inibi, in honore dilectæ Deo Gudilæ virginis, multiplicata populorum malitia, læta et prospera turbavit diaboli versutia. Ipse quippe adversarius noster, qui bonis invidet, et malis semper aggaudet, dum tamquam leo rugiens circuit quaerens quem devoret, si qua adhuc virtutum vestigia remanserant in terris, nititur abolere omni molimine impietatis; ut jacula atrocitatis suæ per corpora exterius transmitteret liberius, (heu dolor et facinus!) primo venena sua in anima diffundit interius, tanto gravius, quanto abundantius. Sic, ut diximus, ascendente ad Dominum clamore nequitie Christianorum, ut similem moribus invenirent pœnam, fines Lotharingiæ gens invadit *a* paganorum. Fiebant crebræ incursiones, rapinæ frequentes, impietates multiplices et mirabiles, sanctuaria vertebantur in derisum, in prædam substantiæ incolarum. Ita pace turbata res cœnobii Morzelensis paulatim diripit adversariorum insatiabilis cupiditas. Sed *b* Otto senior tunc temporis Imperator gravibus curis, et multimodis regni occupatus negotiis, dum adversantes non cohibet censura regniæ severitatis, majorem et graviolem licentiam injustitias faciendi tribuit etiam domesticis: et dum regno nequit propellere alienigenas, Ecclesiæ Dei inimicos indigenas sentiunt.

38 Igitur post talia et tanta regni flagitia recedentibus paganis, *c* Wenemarus quidam in ecclesiam S. Gudilæ consurgit, omni crudelior bellua, et specie Christianus, non opere, paganos ipsos nimia vincit crudelitate; bona Ecclesiastica in usus suos, et suorum stipendia satis audaciter præsumpsit vindicare, et ancillas Christi injuriis et egestate coactas compulsi fugere, et ut oves sine pastore circumquaque vagantes errare. Si quam præterea de numero Deo servientium mors occupabat, locum ejus avaritia Wenemari supplere volebat: sed non mirum erat, qui et viventibus sua denegabat. Hoc tandem justo judicio Dei

tam animæ, quam corporis damnato morte, dolet Ecclesia ipsum filios reliquisse, quorum unus Ermenfridus res Ecclesiæ supradictæ invasas injuste non timuit mortuo patre suscipere, et per aliquot annos tenuit, sine alicujus contradictione, vel defensione; hoc enim tempore, ut clamat veritas scripturæ, neque Rex, neque Dux in Israel erat, sed unusquisque in via cordis sui ambulabat. Tanta denique aliorum malorum pericula, tanta adversitatum undique creverunt incommoda, tanta insuper Principum erat negligentia, vel defensorum impotentia, ut res Ecclesiarum minui, vel diripi in his finibus ab aliquo jam eis esset pro minimo.

39 Posthæc *d* Ottone secundo tenente Imperium, Carolus *e* filius Lotharii Regis Francorum, in regno Lothario *f* adeptus est Ducatum. Qui statum imperii dolens perturbari multipliciter, ad melioranda negotia multorum animadvertit sollerter. Unde inter cetera res sublata Ecclesiæ Morzellensi invasorum partibus nisus est subtrahere, et S. Gudilæ famulantibus restituere. Sed quisvis scire potest facile, quam difficile corrigantur, quæ in consuetudinem venerint diutina dilatione. Sua loco sancto reddere volebat industria Caroli Ducis; sed obstabat aviditas pervasoris, nec Deum timentis, nec hominem reverentis. Insurgunt testes iniqui, et mentia est iniquitas sibi. Ermenfridum omnes suæ partis clamant esse patris successorem, et paterni boni heredem. Ducis autem prævalente potentia Ermenfridus, sui que complices amantes terrena, parvipendentes cœlestia, inuito consilio invasas terras retinent sibi, et pretiosam margaritam omnibus datis comparandam, corpus scilicet S. Gudilæ dant bono negotiatori, Carolo videlicet glorioso Duci. O miseros et miserandos omni modo! qui instar brutorum animalium terram respicientes pectore prono, ac ventri obedientes non Deo, ipsi se indignos tanto judicant dono: et sicut paternam capacitatem eis hæreditate cessisse gavisi sunt, et quasi æterno mucrone perfossi, paternæ necis exitum sibi contigisse testati sunt. Nam universos ejusdem possessionis coheredes inaudita miserabilique nece notum est finiri ad extrema venientes.

40 Carolus vero Dux pro nihilo ducens damna terrarum, felici commercio gaudet se caelestem suscepisse thesaurum. Bruzellam venit, *g* corpusque tuum, virgo clarissima, cum honore debito in ecclesiam *h* S. Gangerici intulit, et quid sibi cessisset boni gestiens probare oculis, temere quamvis, devote voluit aperire thecam Virginis. Mox ecclesiam totam nebula circumfundit, oculos presentium caligo retundit, atque sic providentia Dei omnes ab incepti temeritate retrahit. Dux bono flagrans desiderio, clementiam Domini triduo placare studuit jejuniis. Tandem consecutus quod voluit, thecam aperuit, corpus sanctum vidit: rursus clausit, clausam sigillo signavit. Partem etiam villæ quandam, quæ vocatur Molembecca, sanctæ Virginis tradidit, et sex familias addidit, et alia complura altaris vestimenta donavit. Illic non sine magna veneratione quievit usque ad tempora Comitis *i* Lamberti nepotis, de quo prælocuti sumus, Ducis Caroli *k*.

a Ms. Rub. val. Danorum.

b Otto I, qui et Magnus, an. c̄m̄xxxvii, unctus est Rex Germaniæ Aquisgrani, an. c̄m̄lxii. Imperator, Romæ. Obiit anno c̄m̄lxxii, vii. Maii. Ceterum hic aliquid videtur omissum. Nam Suriana vita nulla de Belgarum provinciarum vastatione refert.

c Hic esse videtur Wenemarus Advocatus, qui diplomati Arnulphi Magni Comitis Flandriæ, quo is varia prædia monasterio Blandiniensi restituit an. c̄m̄xxxvii, subscripsit.

d Otto II, an. 961, Rex Germaniæ coronatus, 987, Imperator Romæ, patri tandem in Imperii administratione successit an. 973, obiit 983.

e Imo frater Lotharii fuit, filius Ludovici iv, Transmarini dicti, Galliæ Regis, et Gerberga sororis Ottonis Magni, qui mortuo an. 986, Lothario, atque anno sequenti Ludovico V, ejus filio, paternum avitumque regnum, ab Hugone Capeto occupatum, armis repetens, an. 990, ab eo captus, sequenti anno Aureliæ in carcere moritur.

f Datur

AUCTORE
HOBERTO,
EX MSS.

Jud. 17. 6.

d
e
f
Carolus sub
Ottone II,
Dux Lotharingia,

obtinet corpus
S. Gudilæ;

g

h
Bruzellam
illud trans-
fert.

i
Id intueri ut
potuerit.

j

k

Barbari Bel-
gium popu-
lantur.

a

b

c
Wenemarus
bona Ecclesiæ
Morzellensis
diripit:
Moniales
veant.

AUCTORE ANONYMO, APUD SURINUM.

f Datur Lotharingæ Ducatus Carolo ab Ottone II, an. 977, ut et ipse ab insolentis desistat, et fratris sui Lotharii motibus obsistat. Sigbert.

g Circa annum 978, eam translationem factam scribunt Miræus in Chronico Belgico, Haræus tom. 1 Annal. Brabant. Baronius tom. 10 Annal. ad eundem annum nu. 4, hic tamen fallitur dum ait Carolum pugnantem adversus Hernensfredum, accepisse ab eo corpus S. Gudilæ. Restitui voluit Carolus Ecclesie Morselensis abbat, sed id consequi non potuit, vel iniquis temporum testimoniis elisa iustitia, ut hic innuitur, vel Flandriæ, et Castri Gandensis Comitum, Hermentfrido faventium potentia impeditus ne vim adhiberet.

h Estat etiamnam Bruzelle S. Gaugerici (Episcopi Cameracensis, qui xi Augusti colitur) ecclesia, una e quinque parochialibus: non ea, in quam corpus S. Gudilæ intulit Carolus, sed alia augustior, edificata a Lamberto II Lovaniensi Comite, Caroli genero, ut tradit Miræus in Chronico Belg. ad an. 948. Haud procul ab ea ecclesia palatium suum habuit Carolus in Senna fluminis riva.

i Gerberga Caroli filia, Lamberto II, Comiti Lovaniensi, Ragineri II Hannoniæ Comitis filio, nupta, peperit Henricum, Baldricum, Raginerum, Mathildem Henricus I. Lovanii occisus est an. 1038. Ei successit Otto filius, huic in juvenili ætate mortuo Baldricus patruus, qui et Lambertus Barbatus, qui collegium septem Canonicorum Lovanii instituit, templum S. Michaelis Bruzelle edificavit, atque in illud S. Gudilæ corpus transtulit.

k Hic aliquid videtur desse. Neque enim verisimile est auctorem in ceteris tam verbum, ita abrupte terminasse hanc historiam.

ALIA VITA

AUCTORE ANONYMO.

Ex Laurentio Surio.

CAPUT I.

S. Gudilæ ortus, religiosa institutio.

a b S. Gudilæ parentes.

c

d

e

frater,

sorores.

f

Sanctitas matris prænuntiata.

A S. Gertrude de sacro fonte suscepta,

g

1 Ligitur b Sigiberti Regis temporibus, qui fuit Dagoberti Regis filius, extitit quidam Comes Witgerus nomine, in pago c Brabantensi, probabilis moribus; cujus Thalamis inhærebat conjunx dignissima, cujus fuerat nomen d Amelberga, Majoris Domus inclyta e Pipini sorore progenita: qui uterque divinis parili modo obtemperabant monitis. Quibus in seculo pie degentibus, sanctum et justum contulit Dominus germen. Eodem namque germine Sanctus extitit Emebertus, Cameracensium Præsul gloriosus, vitæ admirabilis, et meritis insignis: cujus etiam extitere sorores simili sanctitate probabiles. Reinildis scilicet sanctissima, et Pharaïldis moribus egregia.

2 Horum ergo genitricem tam felici jocunditate prolis pollentem, omnipotens Dominus adhuc futura fecundavit prole dignissima: et jam more parturientium anxietatis fluctuantem procella, qui in servis suis consolatur, hujusmodi eam refocillatione recreare dignatur. Nox erat et terris mortales somnus habebat, cum eadem materfamilias sopori dedita, Angelum aspicit, hæc sibi proferentem verba: Solve metum corde, utpote pretioso fecundata germine. Ipse enim Rex cæli ferre me jubet hæc solamina tibi concepti fideliter, paries feliciter, venerabilis filia clarissima mater: quæ ab ipso puellari ævo divinis adhærebit cæremoniis: in quibus perseverans usque ad metas ævi brevis, palmam capiet vitæ perennis. Tali ore locuta visio Angelica, eam completo sermone reliquit auramque in tenuem evanuit. At illa talibus exhilarata visis, corpus e stratis corripit, et ad cælum manus cum voce tendit, et parans cælitus delatis credula corda responsis, largitori omnium bonorum gratias reddidit.

3 Orta est sane hæc virgo Brabantensium finibus, ut prædictum est a parentibus tam religiosis, quam nobilibus, eo tempore, quo B. Gertrudis vixit celeberrima in Deirebus. Cum ergo prædicti parentes virginis filiam suam sacro fonte regenerare decernerent, præsentiam supradictæ virginis expetunt, et ut regenerationis ejus testis fieret, in omnes preces descendunt. Beata autem Gertrudis tam piæ precii assensum præbuit, virginisque g Gudilæ regenerationi nom solum interfuit, sed etiam manuum suarum munditia eam sanctificavit, et de sacro fonte levavit.

Unde factum est, ut virgo virginis mater per spiritum fieret, atque ulterius sub uberibus doctrinarum suarum educandam suspenderet.

4 Hujus etiam sanctæ virginis neptes extitere sanctæ sorores Aldegundis atque Waldetrudis, ubertim bonorum operum flore fulgentes. Ergo cum jam beata virgo Gudila intra monasterii claustra sacre scripturæ lacte aleretur, et a sua sancta consanguinea, nec non spirituali matre pasceretur; Evangelicis sententiis non absurde auditis, mentem ad celestis patriæ desideria cepit erigere, et ad beatam atque æternam vitam ubertim exardescere. Beata siquidem Christi virgo Gertrudis ejus animum incessanter pulsabat, ut sacre virginitatis inviolatam palmam servaret, ut veniente sponso pulsans, non cum stultis ad ostium remaneret, sed cum prudentibus cælestem gloriam feliciter possideret.

5 His namque atque aliis hujuscemodi, quamplurimis beata virgo accensa monitis, hujus seculi pompam abnegans, moribus ætatem peragrans, etsanctam mentem suspendens ad astra, totam se mirum in modum in Dei redigebat famulatum, a quo perenne flagitabat præmium. Unde contigit, ut semper in dies melior se fieret, ætatulamque sensu præcelleret: quia secundum illud Sapientis doctrinam, et non pecuniam, disciplinamque magis elegit, quam aurum. Crescente enim vero de die in diem ætate, crescebat morum probitate, veluti concedens erat Dei famule. Erat sane corpore incorrupta, mente casta, amabilis cunctis, affabilis universis, prudentia callens, fortitudine ingens, frænis temperantiæ serena, justitiæ vigore severa, patientia laudabilis, mansuetudine præstabilis, pietate ineffabilis, fervens caritate bis tincta, stabilis fide robusta, longanimis spe inconcussa. Harum namque omnium virtutum commercia exaggerabat in ejus animo cuncta disponens sapientia.

a Hinc conjicere licet adjunctam fuisse præstationem, quæ hic ommissa. b Austrasiis impertavit ab an. 639, usque ad 634. c Surius in 2 edit. Brabantensi, in 3 Brabantensi. d In 3, Surii edit. Amulberga. e Pipini Landensis vitam dabimus XXI Februar. f Breviar. Bruzell. fluctuante. g In 3, Surii edit. perpetuo vocatur Gudula. In 2 et in Breviar. Bruz. et usitatus vulgo Gudila.

CAPUT II.

Privata vita. Dæmonis insidiæ.

Postquam ergo spiritualis ejus genitrix, sanctissima videlicet Gertrudis, de hujus mundi peregrinatione transivit ad patriam, et ab ejulatu et convalle lacrymarum ad cæli regiam, ubi desiderati sponsi facie perfruitur; almiflua Christi virgo Gudila tante cognatæ solamine destituta, repedit ad parentum limina, referens pectus sitibundum, haustu sapientiæ refertum; a parentibus deinceps subjecta, juxta Apostoli præceptum. Erat autem in confinio villa, Morzella vocabulo, distans ab eorum mansionem duorum miliarium interstitio, in quo ædificatum fuerat oratorium in honore Sancti Salvatoris dedicatum. Hunc locum diligens Dei virgo, crebro expetiit, remota a suis, vitans eis esse molestiæ in omnibus saltem modicis negotiis, atque appetens vacare contemplationi solius divinitatis Orationibus protelatis deputabat dies, continuabat et noctes, pernox in vigiliis, strenua in psalmodiis, exercitata in jejuniis, mactabat se holocaustum Christi conspectibus, cui se totam devota tradiderat ab annis puerilibus, et cum solo hic esset corpore, quotidie animo ad æterna transibat. Sermo quoque illius erat, juxta Apostolum, sale conditus: sæpissime genuum flexionibus accommodata, cum lacrymis et compunctionibus cordis Dominum obsecrabat, ut quæcumque meditaretur, vel ageret, conspectui ejus accepta forent.

7 Quantos autem pro hujusmodi facto adversus virginem

ad studium virginitatis animat.

Virtutibus floret.

Prov. 8. 10.

Domum redit.

a Ephes. 6. 1. Colos. 3. 20.

Morzella sanctissimam vitam agit.

Colos. 4. 6.

Varie adamo-
ne vezatur.

virginem Dei fraudum suarum diabolus laqueos tenderit, explicare quis poterit? Sed virgo Dei tot tangebatur divinis adminiculis, quot contra se omnium hostis usus est tendiculis: tantoque ei obnixius resistebat, quanto ad insidiandum instare ipsa videbat. Quadam igitur nocte dum ad idem oratorium Sancti Salvatoris, quod prescripsimus, declinaret, ut in contritione spiritus sui ad cœlestia suspirando illic pernoctaret, ecce hostis, qui primæ parentis Evæ calcaneo insidiabatur, huic virgini fraude, qua potuit, insidiari conabatur. Nam quia nox lumen negabat, secum virgo Dei lucernam habebat, quam pedissequa ejus tunc forte ferebat. Hanc non sine detrimento sui inimicus extinxit, si forte virginem Dei sua fraude præoccuparet, eandemque a cepto itinere revocaret. Sed elusit fraudem inimici in virgine virtus Christi. Nam virgo Dei, ut diabolicæ fraudis perturbaret laqueos, orationum assumit clypeos: utque lucerna per diabolum extincta reaccendatur, b minor genibus Deum deprecatur. Exaudivit Deus preces virginis, quas pro reptione fudit luminis: et tenebras, quas ingressi princeps tenebrarum, dirupit luce misericordiarum suarum. c Videns itaque lucernam sine manibus accendentis reaccendi, et in obsequium suum, velut in ictu oculi, lumen extinctum restaurari, Deo gratias egit.

b
Lucernam ex-
tinctam preci-
bus reaccen-
dit.

c
Nudis pedibus
noctu sacra
loca invisti.

d

8 Cœptum ergo iter læta peregerat, et ad oratorium, quo tendebat, pervenerat, reliquumque noctis obsecrationibus et vigiliis transegerat. Cumque aurora in matutinam lucem prorumperet, rebusque vultu suo colorem redderet, preces vigiliisque, quibus hæc virgo totam noctem pernoctabat, longis suspiriis jam in diem continuabat. Nam pro carnis spiritusque sui contritione, et pro declinando populari favore, sola, propria comite famula, pedibus nudis Sanctorum loca sub nocturnis horis frequentare erat solita. Diebus vero, ut humanum vitare favorem, talibus, et ut ita dicam, dimidiis utebatur d subtalaribus, ut superior pars pedum videretur tecta: sicque Dei fervens amore incedebat, inferiore nuda relicta.

9 Sed dum id, quod pie egit, homines latere voluit, fit res palam, quam innoscere noluit. Nam solo prostrata, et ipse atque animo in cœlos erecta; plantas, quas nudas videri noluit, prætereuntium visibus non sine oblivione videndas reliquit. Sacerdos etiam hoc viderat, qui celebraturus Missam advenerat, et quid in hac re causæ ageretur, satis superque mirabatur. Ipse vero horrore tanti facti percussus, ejusque algori compassus, diutissime præstolans, postquam illa ab oratione surrexit, continuo chirotheas de manibus suis extraxit, ejusque vestigiis supponere volens abiit, ut tam illustris meriti puellam religiose honoraret. Quas humiliter in manibus virgo recipiens, et recedente sacerdote in alteram partem se divertens, longe a se projicere exoptavit: sed divina operante clementia, fere unius horæ spatio restitit in aere. Quo stupendo rursus animata miraculo, immensas retulit gratias omnipotenti Deo, non suo impudens merito, sed illi, qui suis semper adest fidelibus.

Chirothea in
aere pendula.

a Imo, si, quod in ejus vita traditur, S. Amalberga a S. Auberto velum accepit, jam parentes seculo renuntiarant.
b Sur. junior, et in margine forte junctis.
c In Surio mutata hic est sententia. Videres itaque, inquit.
d Ita Breviar. Bruz. at Surius calcæis, Garneveltius subtalaribus restituit. Forte Sotularibus, quæ vox atibi pro calcæis posita.

CAPUT III.

Gudila, dum viveret, miracula.

Expletis tandem a Sacerdote Missarum solenniis, in quibus sancta virgo suum spiritum contribulatum Deo sacrificium immolaverat, ad proprii limina domatis remeat. Jam fere medium iter emensum fuerat, et ecce cuidam mulieri obviat, quam longus mœror et diutina calamitas torquebat. Gestabat

siquidem filium suum in humeris, qui cum languore nativo ab alvo ipsius malefote parentis deciderat in hanc lucem: jamque sol nonum circumvolvebat annum, ex quo eundem puerum trina passione delibitatum viderat. Etenim erat contractus, incurvus, caducis vultibus, et solam terram despectans cernuus. Spiracula etiam vocis habens a obstructa, insuper obmutuerat lingua. Quinetiam dira chiragra contuderat manuum articulos, intantum ut ori non ingere-ret cibos, nisi adjutorio alienæ manus appositos. Pro-cujus incommodo, compassione et pietate Dei virgob-pusillanimitas facta, et ex visceribus misericordiarum in lacrymas est suscitata, ac si in lacrymarum indicio eum genuisse putaretur, et per omnia mater ipsius crederetur. Accedit ergo, et in humeros suos eum accepit, atque pro sospitate ejus coram Domino aliquantulum flevit. Cujus preces mox in aures Domini Sabaot pervenerunt, effectumque sui celere inven-nerunt. Jam enim puero vocis membrorumque reti-nacula laxabantur, et ad officium suum penitus exci-tabantur, membra in usum movendi roborabantur, atque lingua ad officium distinguebatur loquendi, primumque sermonem hunc habuit, quo matrem læ-tus sic inclamavit: Mater veni, mater veni. Mira-batur B. Gudila virtutem Dei ostensam per se; gaudebat etiam mater pueri, misericordiam Dei per-beatam virginem factam in se.

AUCTORE
ANONYMO.
APUD SURIO.
Puerum va-
riis morbis
vezatum pre-
cibus sanat.

a

b

Divulgatur
miraculum.

11 Ambæ gaudebant, ambæ stupebant, Dominique misericordiam semper superexaltare judicium pendebant. Sed hoc factum humilis virgo nube silen-tii appetens obumbrari, interdixit mulieri, ne id per se aliquando contingeret divulgari. At illa longe aliter actitabat, quam virgo Dei supplicabat: quia pro inopinata salute filii sui, pietatem nequibat tacere filii Dei; non ut verborum virginis Dei aspernatix, sed ut devota beneficiorum Domini veneratrix. Perlatum est autem hujuscemodi miraculum ad populum cir-cumquaque manentem, et celebre factum usque in præsentem diem.

12 Est adhuc, quod in virgine Dei miremur, quod per eam de excelso cœlorum habitaculo patratum fide fatemur. Nam, ut sibi moris erat, quadam die in cella sua orationis pensum peragebat, et in celesti contemplatione spiritum suum suspendebat: cum ecce quædam mulier leprosa accedit, quæ non sine fide sospitatis suæ mox futuræ illo advenit: cujus carnem ex diutina infirmitate putredo pene in vermes con-sumperat, et ad mortem usque perduxerat, nisi jam ex pietate divina pretiosa per virginem succurreret medicina. Præterea pro deformitate sui, a præsentia et visibus hominum intantum (ut ita dixerim) exulaverat, ut vix ulla cum aliquibus consortii vestigia inveniret. Sed B. Gudila spiritu contrito et humiliato intrinsecus perfusa, compassione super illam, et ser-mone cum illa satis est usa, atque ex nomine sic inclamavit, et pro sospitate sui, ne diffideret, ad-mo-nere curavit: O Herenfrida, inquit, mens tua fidei suæ anchoram in eum figat, qui sanat contritos corde, et alligat contritiones eorum. Preces proinde inge-minat solitas, suspiriorum atque gemituum admini-stratione præstas, ut qui decem leprosis mundatis, unius tantum alienigenæ fidem invenit, et pro gra-tiarum actione revertentem laudavit, hujus etiam mulieris fidem inspiceret, et eidem misericordiarum suarum antidoto consuleret. Cujus preces Dominus exaudivit, omnemque lepram miserationis suæ manu detersit, ut nec cicatricum signa in ea relinquerentur. quibus lepræ indicia notarentur. Quantis vero pro subita incolumitate sui gaudiis indulserit, facile ex similibus quisque colligere poterit.

Precibus le-
prosan sanat.

Luce 17.

a Breviar. Bruz. obstructa.
b Id est mota ad commiserationem. Teutonius idiotismus. Weemoedich, quasi Ween-moedich, id est ἐπιδοκίμας, ad lacry-mas pronus, ac pusillanimitas.

CAPUT

AUCTORE
ANONYMO,
APUD SERIUM.

CAPUT IV.

Obitus, sepultura, miracula.

Hæc et alia innumerabilia, et plura certe quam possit humana colligere scientia, per famulam suam operata est virtus divina: quæ ideo notitiam mortalium fugerunt, quia ex iudicio divino publica non fuerunt. Ea tamen, quæ scire contigit relatu antiquorum, suisque ex scriptis fides præstitit majorum, fidei tantum sufficiant, atque pro sanctitate Virginis illisatisfaciant. Hanc ergo Domino miraculis coruscare placuit, quam in vita sua iuste et irreprehensibiliter vivere concessit. Igitur in ejus præsentia et *a* inimitabili vita, qualis esset meriti, crebro divina declarabant miracula: quæ ad scribendum nimium sunt prolixa, sed ex his paucis etiam ejus cetera cognoscuntur opera. Soluta ergo ab ergastulo corporis, multa prioribus ampliora et admiranda subsequuntur miracula: quia etsi non vivit corporaliter, vivit cum illo spiritualiter, qui est gloriosus in Sanctis suis, et magnificus in omnibus operibus suis. O vere Beata, multis præconiis digna, in qua dolus non fuit: neminem judicans, neminem condemnans, nulli malum pro malo reddens, sed coram Deo et hominibus iuste et sancte vivens. In hac itaque constantia perdurans animi, ne dicam per singulos dies, verum etiam per singula horarum momenta fervebat flagrantia interni desiderii videndi Deum deorum in Sion cœlesti: quarum vicissitudine non est inhibita, a petitione, quam poposcit, ut in domo Domini habitaret omnibus diebus vitæ suæ, non est fraudata. Nam felici et ultimo ejus præsentis vitæ termino mediante, Dominici Sacramenti sese viatico circum quaque vallans, iturum ad cœlos spiritum roborans, *b* Pipino seniore monarchiam tunc regni regente, vi Idus Januariæ, flentibus fidelium catervis, supernorum civium gaudentibus turmis, illa sancta anima Sanctorum costibus socianda, de mundi ludibrio migravit ad Christum, ab ipso perceptura æternæ felicitatis palmam, cui est honor, virtus, gloria in sæcula sæculorum.

14 Administrata autem sunt honorifice corporis ipsius funebria, et ut tantæ nobilitatis puellam decuit, ex concursu plebis non modice facta sunt celebra: ubi virtutes ipsius, quibus plurimum usa est quoad vixit, etiam ab invitis lacrymas extorquebant, et ab ipsis vix quemquam abstinere permittebant. Lugebant certe hanc nobiles quique, qui affere, quibus humilitas et summa ejus subjectio exemplo vivendi fuere. Lugebant etiam orphani et pauperes, ostendentes tunicas et vestes, quibus illos hæc altera Dorcas vestiebat, et quotidianis alimontiarum stipendiis fovebat. Sepulta est autem in villa Ham, quam hodie eo ipso vocabulo constat nominatam. Neque ad tumulum ejus divinæ glorificationis defuere magna, quæ viventibus ipsi fuere semper præsentia. Nam uno eodemque die ipsius sepulturæ, sole in Capricorni sidere posito, (nunc quippe brumam facit deflexus ad Austrum) arbor, quam ferunt populum, visa est subito ibidem virescere, et quod natura temporis non habuit, in propagine formari et frondescere, in testimonium ejusdem virginis, in domo Domini, ut palma florentis. Tanta namque hincinde frondium seu ramorum jucunditate diffundebatur, ut omne æstivi temporis nemus vicisse putaretur. Magnus proinde in ore omnium super hoc miraculo rumor, et duplex in omnes permisetur stupor, arborem et insperate et intempestive crevisse. Utrumque enim non satis fuit stupuisse. Mirum namque fuit, arborem subito populasse: sed mirabilius extitit, eam hyemis tempore, quod natura (ut prædictum est) non habuit, vernasse. Fecit autem Deus hæc officio quo novit et voluit: fecit etiam potestate, qua valuit, qui in principio creaturarum terram jussit germinare herbam

Arbor ad ejus tumulum miraculose viret.

Act. 9. 39.

Sepelitur.

Pie moritur.

virentem, semenque juxta genus suum facientem. Deinde pro miraculi hujus admiratione plebs undecumque accurrat cum exultatione, Deumque in tam præclara virgine supplicat, et miraculum, quod viderat, ubique gentium explicat.

a Breu. Bruz. immutabili.

b Non est hic B. Pipinus Landensis. Neque enim hic monarchiam regni rexit, etsi Major-domus in regno Austrasiæ, vir domi militiæque maximus, fuerit. Verum ejus generi Ansigisi filius Pipinus Herstattus, in Austrasiâ primum, deinde et in Neustriâ Major-domus, et regno et Regibus ipsis imperabat. Senior dicitur respectu nepotis Pipini Brevis, primi ex sua familia Regis.

CAPUT V.

Sepulchri ejus violator punitus.

Factum est autem dum humaretur corpus sanctissimum, latronem quendam exequis ejus interfuisse, et ornamenta quædam, cum quibus sepulturæ tradebatur, contemplatum fuisse. Tertia vero nocte, nefas quod corde conceperat malitiose, mortifero debriatus veneno avaritiæ, opere festinabat adimplere. Proh nefas! Ad sepulchrum accessit, gloriosam margaritam detexit, et ut lupus ad prædam, ita impudens et furcifer gloriosum irruit deprædari sepulchrum. Nobilis ergo sancta ut fuerat virgo, atque inelyta prosapia, et præpotentibus ac ditissimis parentibus, ut prætulimus, exorta; non sua spontanea præmeditatione, sed fidelium potius amicorum apparatus, ejus sacrosanctum corpusculum auro et argento, vesteque pretiosa honorifice fuerat redimitum. Qui talia omnia secum asportans, diripuit, solo relicto sarcophago cum sacræ virginis gleba. Quo facto illius nutu, cujus oculis nuda et aperta sunt omnia, statim ultio subsequitur divina. Nam ejusdem scelesti latronis filia cum non multo post feminarum se choreis interponens, atque cum ceteris per plateas decantando, et huc illuc saltando discureret, quædam illic adfuit mulier, sanctissimæ virgini familiaris et amica; quæ prædicti latronis filiam nimis diligenter intuens, easdem armillas, quas in brachiis sacræ virginis, dum sepeliretur, reliquerat, in ejus lacertis fore certissime recognovit. Tanta itaque admiratione commota, hoc illic adstantibus demudavit celerius.

Ejus sepulchrum diripitur.

Res proditur.

16 Quibus admirantibus, illico talia sanctissimæ virginis fratri, Emeberto scilicet jam superius prælibato delata fuerant quantocumque. Hic namque pro atrocissimi immanitate sacrilegi dolore tactus cordis intrinsecus, quandoquidem ille locus, in quo furtum factum fuerat suæ diœcesi erat aditulatus, totus ex auctoritate canonica in reos furti insurgens, maledictionis jaculum in eos vibravit, et a sanctæ Dei Ecclesiæ gremio atque fidelium consortio sequestrans, damnavit. Quibus ergo tam merito mulctatis, veluti arbor quædam si a proprio fuerit incisa stipite, continuo ejus universi rami a priori arescunt atque deficiunt viriditate, ita omnis illa progenies, tam destabili profluens stirpe, gravi et varia postmodum vexatur infirmitate. Nulla enim hujus generationis persona excedit, quin clauda vel aliqua pedum debilitate detenta, vel etiam dira affecta guttura, præteritum luat facinus. Sic namque a primordio usque in præsens hujusmodi in talibus talis perseverat infirmitas. Unde datur intelligi, sacra virginis intercedente, illis temporaliter poenitere a Deo concessum fore, ne illosigni inextinguibili (quod multo constat deterius) perpetualiter nimis infelix exureret culpa.

Auctor excommunicatur, et in posteris punitur.

CAPUT VI.

Reliquiæ translate: miracula.

Cum autem ex signis ad tumbam ejus quotidie crebrescentibus, odorem virtutum ejus fama adspiraret omnibus, ex consilio et dispositione. Altissimi, placuit fidelibus de loco sepulchri eam levare, et

Corpus S. Gu-
dila ut trans-
feratur Ni-
vellam, mo-
veri non
potest.

Nec ut Montes
aut Malbo-
dium.

a

Senis consilio
transfertur
Mortzellam.

b

Surdus reci-
pit auditum.

et in locum honori ipsius magis congruum transferre. Factum est, ut ex consensu pariter et conventu probabilius utriusque sexus personarum, certus praefiniretur dies transferendarum Beatæ Gudilæ reliquiarum, quas ad Nivalense transferre cœnobium ex consilio eorum, qui convenerant, est propositum: quandoquidem non esset competens, thesaurum tantæ margaritæ oculi angulo humillimi viculi, sed loco celebri reponi. Sed consilium humanum, divino roboratum, in ipso suo conatu est frustratum. Nam dum feretrum, receptui membrorum paratum, moveri tentaretur, ut eo, quo prædictum est, transportaretur, tanto fit pondere ibidem fixum, ac si catenis insolubilibus teneretur adstrictum. Quid vero agere debeant, stupore et solitudine utrobique hesitant: quia ibi quid agere nesciebant, ubi de occulto Dei iudicio quicquam præsumere non habebant. Venit proinde in mentem quibusdam religiosis consanguineis B. Gudilæ, Aldegundis atque Waldetrudis a virginum Christi: si forte hæc virgo illuc membra sua transferri vellet, quo quælibet virginum præscriptarum sedem suæ quietis haberet. Erant namque loca, tunc reliquiarum earumdem virginum Christi servatoria, Beatæ videlicet Aldegundis Malbodium, Sanctæque Waldetrudis Castri locus. Destinabant ergo animo nunc huc, nunc illuc transferre: similiterque in movendo vires perdere. Nam hujus rei adinventio per omnia redigitur in nihilum. Fatigari poterant, sed sanctam glebam movere non poterant.

18 Singulis vero huic ponderi frustra succedentibus, et in ipso conatu deficientibus, pietas divina diutius suspensos tenere noluit, quos ad id operis inspiratione sua excitare voluit. Nam reverendæ huic elevationi quidam provecæ, imo decrepite ætatis intererat, qui usque ad id temporis longum senium duxerat, solusque a diebus S. Gudilæ superstes, cæterisque natu et industria provector fuerat. Hujus spiritum divina inspiratio mox excitavit, et quo virgo Dei transferri debuit, inspiravit. Namque in hæc verba prorumpens: Videtur, inquit, mihi eam quietis suæ sedem in oratorio Sancti Salvatoris jam elegisse, in quo eam, quoad vixit, assiduis suspiriis spiritum suum claruit Deo vovisse. Tunc ad nutum senis intuitus omnium pendebat, ejusque sententiæ omnium qui aderant consensus respondebat. Et accedentes feretro, tanta mox facilitate usi sunt in ferendo, quanta prius difficultate frustra laboraverant in movendo. Deportandum est ergo ad præscriptum locum Mortzelle illud venerabile corpus, populis promiscui sexus cum laude et tripudio comitantibus, miraculisque ex glorificatione divina prosequentibus. E quibus ea quæ fidelium relatu didicimus, ut posteris notitiæ sint, narrabimus.

19 Cumque a plebe sanctum corpus cum hymnis prosequente, dimidium itineris emensum fuisset, et jam ecclesie, ad quam festinabat, cantantium populus propinquasset, ecce surdus quidam, cui longa infirmitas aurium meatus clauserat, pro incommoditatis suæ remedio corpori sacro propius accesserat, et ut fidelibus ad deportanda Sanctorum corpora moris est, prope b lipsana sacræ Virginis ire religiosum duxerat. Cujus fidem e vestigio sanitas exequitur repentina, quam meritum B. Gudilæ præstitit medicina.

Hauserat aure sonum, chorus inde stuper populorum.

Idem vero pro receptæ sanitatis commodo gratias Deo sanctæque Virginis egit, atque sacrosanctum ipsius corpus sequendo, reliquum itineris peregit, et cum populis pro novitate rei voces in altum dantibus, ad definitum sancti corporis locum usque pervenit. Ergo in basilicam Sancti Salvatoris sancta ossa introducere, et cum magna lætitia post sacrum altare constituere, et nomen sanctum ejus adscribere juste in aliorum Sanctorum serie. Cumque solemniter celebra-

sent Missarum, perfecto honore, læti redeunt domum, prædicantes sanctæ Virginis nomen famosissimum, ac in Sanctis suis mirabilem magnificantes Deum.

20 Hoc vero die, quo translatus est corpus Virginis in basilicam Mortzellensem, virtus c Althroni ad nominis sui laudem, et sanctæ Virginis ampliandum honorem, patefecit omnipotentis suæ ostentationem, quam utique propalavit super arborem, cujus superius fecimus mentionem; quæ videlicet in vico Ham cœperat crescere ad vestigia sanctæ Virginis depositionis ejusdem die. Hæc enim arbor olim apposita custos fidissima sanctarum exequiarum, non defecit a suo obsequio, nec in translatione earum. Nam altera die ejusdem translationis, in villam Mortzelle, eadem arbor sacræ Virginis membra fuerat subsecuta, ac in eodem loco tam mirifice d radicata, et convenienter transplantata coram prædicti oratorii foribus, quasi ibidem a primordio germinare cœpisset ac crescere, cum utraque villa a se invicem decem millia distarent. Neque parum erat spectaculi, arborem ex eo loco, quo olim sine manibus creverat e plantantium, etiam sine manibus subito transisse eradicantium. Quod ad jussum Dei omnipotentis Angelico ministerio actum intelligit, qui divina providentia disponi omnia fideliter credit.

a S. Waldetrudis etsi plurimum liberorum parens, Virgo dicitur (ut alibi alia) quia sacrarum virginum antistita.

b Ita Breu. Bruæ. at Sur. Lipsanas.

c Sur. Alitoni. d Sur. eradicata. e Sur. putantium.

CAPUT VII.

Sepulchrum a Carolo Magno honoratum.

Hujus rei rumor circumquaque decurrit, et per cunctorum ora volitans ad palatium usque pervenit. In tempore illo sceptrum monarchiæ Imperialis tenebat Karolus, qui ex trophæis frequentibus cognominatus est Magnus. Itaque fama pervulgante volucris, certatim studebant illuc adventare tam longinqui quam et proximi, et miraculum, quod Christus ad gloriam suæ virginis monstraverat, ardebant, intueri. Rex autem Carolus tam mirificis auditis miraculis; illuc devotus advenit, ubi ex miraculo prædictæ arboris res nova spectaculum ipsi iniecit, et ex spectaculo compunctionis gratiam adjecit. Qui ut Ecclesiarum Dei amator semper extitit, defensorque strenuus, in cunctis devotissimus, eamdem villam Mortzellensem sacræ Virginis testamentis condonavit legalibus, et prædictum prædiolum Ham, unde arbor advenerat, sub pluribus idoneis tradidit testibus: ut ibi tota villa deinceps subjecta maneret, ubi primum arbor processerat divinitus. Adjecit insuper præfatus Rex Karolus eo in loco sanctimonialium aggregare catervam, decretisque regalibus facultatem illis famulandi Deo asscripsit satis opportunam. Quæ singula testamento mandavit, et subscriptis testibus assignavit, et ecclesie, in qua Sancta jacebat, in perpetuam hereditatem delegavit. Quæ scilicet traditio usque ad Wenemarum rata permansit: cujus usurpatione injusta, ad posteros suos eadem villa non sine offensa divina pertransiit.

22 Post hæc memoratus Rex Karolus exercitio venationis a more deditus, per circumadjacentem forestam turbabat rapidas feras a suis saltibus: inter quas miræ magnitudinis ursum insequitur, qui jam multo spatio victus, cum nullum esset effugium, undique campis late patentibus, ac mortem imminentem jamjamque capiendus crebris differret flexibus, propero cursu tetendit ad Mortzellam, et Sancti Salvatoris irrumpit ecclesiam. Tunc rem contigit evenisse, quam facilius erat stupuisse, quam dixisse. Nam Deus, qui, ut scriptum est, homines salvat et jumenta bestialem quodammodo ursi sensum permutavit, rationemque quandam intelligendi in eo formavit. Erat namque cernere prope lipsana sacræ Virginis se admisisse,

AUCTORE
ANONYMO,
APUD SURICUM.

c

Arbor ex Ham
in Morzele
divinitus
transfertur.

d

e

Carolus Ma-
gnus visit S.
Gudilæ sepul-
chrum, varia
isthic donat.

a

Ursus ad
Sanctæ sepul-
chrum confu-
gens, man-
suescit.

Psal. 35. 7.

AUCTORE
ANONYMO,
APUD SURIUM.

admissee, et sub tanta protectrice, a strepitu insectum jam securum, procubuisse. Ibi subito oblitus feritatis suæ, deflexa cervice, submissoque humiliter capite, Sanctimonialium adventum cœpit vestigia lambere, ac more lascivientium catulorum omnibus aggaudere. Unde patenter dabat intelligi, se fuisse defensatum patrocinio famulæ Dei, ejusque amodo paratum esse deservire obsequiis. Quod ubi nuntiatum est Regi, cum suis rem, quæ in bestia divinitus agebatur, intellexit: Deique magna in virgine amplectens, recessit, sine ejusdem ursi quidem læsione, sed non sine rei, quam viderat in urso, admiratione. Idem vero ursus desistens esse silvaticus, cœpit esse domesticus, et in reliquum apud ejusdem loci sanctimonialia non aliter vixit, quam sententia omnium ibi manentium ipsi indixit.

a Videtur deesse regio.

CAPUT VIII.

Rex transmarinus, filia ope S. Gudilæ sanata, cum suis convertitur.

Regia virgo
tertio admo-
nuitur divi-
nitus ut S.
Gudilæ munu-
lum visat.

Operæ pretium mihi videtur non prætermitti silentio, qualiter eandem famulam suam clarificaverit opifex rerum per fines transmarinos. Ibi siquidem Rex quidam regebat populos sub placida pace, qui susceperat filiam ex legitima conjuge. Huic autem prima nativitatæ dies dedit initium vitæ cum membrorum labe, quam languor coævus debilitate contraxerat. Cui in visu persona mulieris, vultu et statura spectabilis, apparuit, eamque sospitatis suæ indicia ad tumulum Virginis Gudilæ jam cito futuræ edocuit. Expergefata autem, patri et matri quæ viderat retulit, stuporemque ipsis exinde intulit: quibus provisione gaudium quidem crevit, sed quia locum ignorabant, sollicitudo tristitiam dedit. Tunc nocte insequente eadem visio puellæ apparuit, utque bonis operibus esset intenta, admonuit. Quæ a somno excitata, noctem illam diemque sequentem lamentationibus transegit, donec tertia se nocte eadem, quæ ante apparuit, mulier præsto dedit, et consolationis viam primum ingressa edocuit, quo B. Gudila pago orta, ubi post mortem sepulta, et ad quem locum postea esset translata: adjiciens etiam sanctimonialium catervam, quietis ipsius loco congregatam, atque ad obsequium ejus fidei signo subarrhatam.

24 Mane ergo iis, quæ viderat, publice enarratis, patreque et matre pro his in gaudium excitatis, navi una cum militum manu imponitur; emenso mari ad locum, ubi virgo Dei sedem suæ quietis elegerat, provehitur. Ubi a sanctimonialibus suscepta, ac prope lipsana sacræ Virginis posita, orationis instantia ab eisdem per triduum fovetur: tandemque sospitatem, quam oraculo accepturam se didicit, meretur. Sicque membrorum officio roborata, atque incredibilibus super hoc gaudiis excitata, licet adhuc paganus dentata ritibus haberetur, Deum in tanta Virgine miraculis coruscantem profitetur, ad patriam repedit, Deum Christianorum publice prædicat. Cujus incohlumitas stuporem, gaudium et fidem Regi suisque dedit; stuporem, rei novitate; gaudium, in filia recuperatione; fidem, in unius Dei confessione. Tandem et ipse ad cœnobium sacræ Virginis, satis terrarum marisque emensus, una cum plurimis regni sui viris est adductus, baptismumque quibusdam suarum rerum copiis ibidem oblati, est adeptus. Post cujus perceptionem eidem beate Virginis vas argenteum condonavit, quod in deferendis ad ecclesiam oblati longo post tempore ibidem manentium ætas conservavit. Interea regressus patriam cum suis revisit, ut omnes sui regni homines baptismi fonte abluerentur, decretum dedit: quod late divulgatum, in unum credere Deum fecit. Postremum, nullum permisit regno

Ejus parenti
convertitur.

Istic sanatur.

militare suo, qui per paganismum rebelasset Christi regno. Sic per salutem unius, multis provenit animarum salus. Sed nec dubitare debet, quanta inter circumstantes signorum gloria fulserit, quæ etiam longe remotos populos illustravit miraculis. Magna vere in cœlis et in terris ejus gloria, magna æque ipsi apud Deum inveniendi, quæ postulat, efficacia; cujus meritis obtinentibus, veri notitia Dei transmarinis data est gentibus: non illis, quos vocant Anglos; jam enim illi docente a Augustino in Christum crediderant, quem admirabili viro, b Gregorio auctore doctentem meruerant: sed longinimum remotioribus, in infidelitatis cœno cum temporis sordescitibus.

a De eo xxvi Martii.
b Colitur xii Martii.

CAPUT IX.

Belgica vastata: delatæ Capræmotem S. Gudilæ reliquie.

Ratum quidem erat sanctimonialium inibi floruisse religionem, et usque ad a Hunnorum irruptionem. Qualiter autem cum eis sanctimonialibus actum sit, et in Mortzellensi villa religio supradicta defuerit, sequens sermo declarabit. Post multa et magna miracula ostensain vico Mortzelle dispensatione Domini, collocata sanctimonialium congregatione inibi in honore dilectæ Deo Gudilæ Virginis, multiplicata populorum malitia, læta et prospera turbavit diaboli versutia. Ipse quippe adversarius noster, qui bonis invidet, et malis aggaudet, tum tamquam leo rugiens circum, querens quem devoret, si qua adhuc virtutum vestigia remanserant in terris, nititur omni impietatis abolere molimine. Ut jacula atrocitatis suæ per corpora exterius transmitteret liberius, (heu dolor et facinus!) primo venena sua in anima diffudit inferius, tanto gravius, quanto abundantius. Sic, ut diximus, ascendente ad Dominum clamore nequitiæ Christianorum, ut similem invenirent penam, fines Lotharingæ gens invadit b Danorum. Sanctuaria vertebantur in derisum, in prædam substantiæ incolarum. Ita pace turbata, res cœnobii Mortzellensis paullatim diripit adversariorum insatiabilis cupiditas.

26 Qua tempestate, metu paganorum agente, sanctissimæ virginis Gudilæ corpus a supradicto cœnobio, in locum, qui dicitur c Capræmons, deportatur. Interea pagani impietatis suæ funiculos latius protendentes, atque rapinæ vastationisque fomitem magis magisque sitientes, quæcumque poterant consumptionis fine perdidere, nec etiam a cœnobio Mortzellensi manum abstinere. Nam igni ab eis crematum, et irremediabili malo temere est invasum: ita ut nullum nostro nunc tempore reliquerint indicium: sicut nobis Dominica voce testatur Evangelium: Omne regnum in se divisum, desolabitur d. Lodovicus Rex Austrasiorum, fines Francorum injuste invasit contra e fratres suos. Facta itaque pactione inter eos, datisque sacramentis cum reverteretur, Nortmannis, qui erant progressi usque f Carbonariam, in loco, qui dicitur Timnim obviavit supradictus Rex, qui Austrasiis imperaverat: cum quibus absque mora confluxit, et Deo propitiante, ex eis maximam partem gladio stravit. Reliqui in fugam dilapsi, in fisco regio se communiunt, deinde noctu diffugiunt, et ad classem gressum dirigunt.

27 Postea g Walam fluvium ingressi, in Nimmago ad regium palatium applicuerunt, ibique castra posuerunt. Quod factum cum ad notitiam Lodovici perlatum esset, absque dilatione cum exercitu venit, et munitionem obsidione clausit. Consorto cum eis nonnullis diebus certamine, non adeo prævaluit: quia palatium ingentis magnitudinis mirique operis, hostibus tutissimum præbebat receptaculum. Postremo Rex accepta pollicitatione, quod si ab obsi-

a
b

a
Barbari Belgium invadunt.

b

c
S. Gudilæ reliquie Capræmontem deportatæ.

Luc. 11. 17.

d

e

f

g
Varia a Normannis clades.

dione cessaret, Nortmanni continuo de regno ejus recederent, cum omnibus copiis recessit. Illo recedente, pagani palatium una cum munitione exurentes flammis, navibus ascensis, *h* majori numero congregato, cum inestimabili multitudine peditum et equitum condecorum in loco, qui dicitur *i* Haslon, juxta Mosam. Et primo impetu finitima loca depopulantes, Leodium civitatem, Trajectum castrum, Tungrensem urbem incendio cremant. Secunda incursione *k* Ribuariorum finibus effusi, caedibus, rapinis ac incendiis cuncta devastant, Colonia Agrippinam, Bonnam, civitates cum adjacentibus castellis, *l* Tulpiacum, *m* Vulpiacum et *n* Nussam igne comburunt. Post haec Aquis palatium, *o* Inde, *p* Malmundarias et Stabulaus monasteria in favillam redigunt. Arduenam percurrentes Prumiam monasterium ingrediuntur ipso die Epiphaniae Domini, interfectis omnibus, quos ibi invenerunt, monasterium igne consumunt, et onerati praeda, ad castra redeunt.

28 Dum haec aguntur, Ludovicus Rex apud Francofort *q* moritur. Nortmanni audita morte Regis, nimio exultabant tripudio et jam non de conflictu, sed de praeda cogitabant. Igitur cum omni festinatione exeunt, et Trevirorum civitatem nobilissimam die sacratissimo Cœne Domini *r* occupant: in qua usque ad sanctum diem Paschae fessa ab itinere corpora recreantes, omne territorium urbis circumquaque usque ad solum demoliti sunt. Deinde civitatem flammis exurentes, Mediomatricum dirigunt aciem. Quod cum reperisset ejusdem urbis *s* Antistes *t* adjunctis sibi aliis Episcopis vel Comitibus, ultro illis obviam ad pugnam procedit. Inito certamine, Nortmanni victores extiterunt, et Episcopo interfecto, ceteri fugerunt. Pagani iter, quod cœperant, deserentes, cum ingenti praeda, summa celeritate ad classem revertuntur. Iisdem vero temporibus *v* Carolus, hujus nominis et dignitatis tertius licet gravibus et multimodis regni negotiis occupatus, tamen adversantes Nortmannos, Deo auxilium ferente, regno depulsi.

29 Postea vero gens *x* Hungarorum finibus suis egressa, regnum Baviariorum ac Lotharingia occupat, caedibus, rapinis ac incendiis omnia vastat, et usque ad Carbonariam silvam igne et praeda est demolita. Sed Otto senior tunc temporis Imperator, multimodis regni et suorum Procerum impeditus incommoditatibus, dum adversantes non cohibet hostes censurae severitatis, majorem et graviorem licentiam injustitiam faciendi tribuit etiam domesticis. Bellum tamen contra Hungarios susceptum, Deo misericorditer dispensante et pro suis pugnante, satis feliciter peractum est *y*. *z* Rex ipse Hungariorum cum suis Principibus captus est: ceteri vero interfecti et funditus sunt extincti.

a *Sæpius in vitis SS. mentio fit irruptionis Hunnorum, (nam et S. Reinildis Guilda soror ab his interfecta memoratur) vel quia omnes exterius gentes vulgo Hunnos vocabat, vel quia a variis Ducibus eorum turbae aliquæ in Belgians provincias, evocatae sunt; exosa Deo, perniciosæ subditis ancilla. Sed et Hunnos appellatos esse quosdam Aquilonares populos Norwiegia incolat patet ex Gestis Nortmannorum ab Andrea de Chesne editis.*

b *Cœperunt sub Ludovico Pio maritima Galliarum Dani infestare, quas sub ejus filius deinceps populati sunt. Quando ex Morsella Caprenontem deportatae sint reliquæ S. Guildæ conjici potest ex Gestis Nortmannorum ab anonymo auctore scriptis, qui ad annum 847 refert, vastata a Nortmannis Frisia, direptisque ecclesiis, Flandrensibus vicinarumque urbium Pontifices et Abbates cum Sanctorum reliquiis ad S. Audomarum confugisse, quia muro valido et turribus atriium ejus divina providentia munitum erat. Deinde an. 850 Nortmanni, inquit, Fresiam et Batavos populantur, et in oppido Gandavo venientes, S. Bavonis monasterium incederunt. Ad quem annum ista habet vetus codex ms. Rorich nepos Herioldi, qui super a Lothario defecerat, assumptis Nortmannorum exercitibus cum multitudine navium, Fresiam et Batavum insulam alicaque vicina loca per Rhenum et Vahalem devastat. Quem Lotharius cum comprimere nequiret, in fidem recipit, eique Dorustadum et alios Comitatus largitur. Ceterorum vero pars Menapios, Tarvisios, aliosque maritimos deprædantur, etc.*

c *Oppidum fuit diœcesis Leodiensis egregie munitum, vulgo Chievremont, et in diplomate Ottonis I apud Miræum in Notitia*

Ecclesiar. Belgii cap. 33 Kevernunt. Id Notgerus Episcopus an. 980 quod nidus esset rebellium, insigni stratagemate cepit, ac funditus excidit.

d *Ludovici Germanici F. Ludovici Pii N. Germaniæ et Lotharingiæ Rex, ad an. 882. Hic Carolus Calvum patrum suum injuste fines suos invadentem pratio vicit apud Andernacum 8 Octob. an. 876. Sed mortuo Ludovico Balbo, Calvi F. regnum ejus inuasit, coegitque filios ejus Ludovicum III et Carolomanum portionem ejus aliquam sibi cedere.*

e *Imo patruelis filios.*
f *Silva Carbonaria præcipue eo tractu erat qui nunc Hamonia Comitatu Continetur. Cladem hanc Nortmannorum refert Regino ad an. 879 et breviter Sigebertus; Bucherius ad 880. Quis locus sit Timmim haudum comperimus.*

g *Alio nomine Vahalis, sive Wahalis dicitur. Ad Skenckianam munitionem in duos se fluvios Rhenus dividit, facitque Batavorum insulam; alter nomen aliquandiu retinet, alter Vahalis dicitur: in hujus lava ripa Neomagum, sive Noviomagum, urbs præclara sita est. Porro quæ hic narrantur, ea ad verbum fere, pauculis omissis, ex Regione transcripta sunt.*

h *Abisse scribit Regino, ac deinde reversos mense Novembri.*

i *Ita Sigebertus, Haræus alii. Regino a Pistorio editus. Haslou, ms. quo usus fuit Rosweydeus noster Aethlon. Annales Pithvani, Ascloha (Haræus Aschola legit) secus litus Mosæ, 14 miliaribus de Rheo. Chronicon de Nortmannorum gestis ab Andrea de Chesne editum, Haslac. Recentiores quidam dum hanc commemorant Nortmannorum irruptionem, hunc locum consulto omittunt. Arbitramur castrum fuisse ad dextram Mosæ ripam quod etiamnum Elsoo dicitur; et pro Aschlo, vel Aisloa, forte Aschola vel Ascloha scriptum.*

k *Ripuarum dicta olim regio inter Rhenum et Mosam, ut hinc patet, populique Ripuarii et Ribuarii.*

l *Vulgo Zullich sive Zulpich, oppidum diœcesis Coloniensis, ad quod Clodoveus an. 496 victoriam de Alemannis retulit, cum prius se Christianum fore fovisset.*

m *Regino editus Vilpiacum ms. Vilpiacum. Suspiciamus Juliae scriptum fuisse, librarium vero legisse Viliacum, et p litteram adjectis, quo Tulpiaco terminatio responderet. Itaque legit Aquisgrana cap. 9 Petrus Beka, in margine. Est Juliae antiquum ac munitum oppidum, a quo peramplio Ducalium nomen. Alii Wulfenech vicum malunt intelligi.*

n *ms. Niusam. Regino edit. Nuis. Vulgo Novesium appellant.*

o *Sur, inde, Regino edit. idem. Celebre est monasterium et oppidum inter Aquisgranum et Limburgum, vulgo S. Corneli monasterium. Annales Fuldenses de hac clade ad an. 881. At illi instaurato exercitu, et amplificato numero equitum plurima loca in regione Regis nostri vastaverunt, hoc est Cameracum, Trajectum, et pagum Hasbanicum, totamque Ripariam; præcipua etiam in eis monasteria, id est Prumiam, Indam, Stabulaus, Malmundarium, et Aquense palatium, ubi in capella Regis equis suis stabulum fecerunt. Præterea Agrippinam Coloniae, et Bunnam civitates cum ecclesiis et ædificiis incenderunt. Qui autem inde evadere potuerunt, sive Canonici sive Sanctimoniales. Mogundacum fugerunt, thesauros Ecclesiarum et Sanctorum corpora secum portantes.*

p *De Malmundario et Stabuleto, pluribus agemus xxv Janu. ad vitam S. Popponis, et in Sept. in vita et miraculis S. Remaci.*

q *xiii Kal. Decemb. Annal. Fuld. aut Septemb. ut Regino.*

r *Notis April. ut habet Regino, Annales Fuldenses, et alii, in quas an. 882 incidit Cœna Domini. Unde patet non hæc gesta esse postquam mortem Ludovici audire barbari: sed cum ante Treviros et Metas vastassent, redissentque Esloam ad classem suam, intellexerant obiisse Ludovicum Regem, ejusque exercitum contra se missum insecuti, omnia Confluentiam usque vastarunt, ut idem Annal. Fuld.*

s *Walo, vel Walah, Cl. Roberto Vallæ.*

t *Regno Bertulfum Episcopum, et Andahardum (ms. Adachardum) Comitem nominat.*

v *Carolus Crassus Ludovici Germanici F. Pii N. an. 880. Imperator Romæ coronatus, Nortmannos post Ludovici fratris mortem Esloas frustra obsessos, certis pactis e regno dimisit. Qui rursus tamen id postmodum invaserunt. Obiit Carolus an. 888, 13 Januar.*

x *Sigebertus an. 938, Ungari per Austrasiam et Alemanniam multis civitatibus igne et gladio consumptis. Wormatice Rheo transitu, usque ad Oceanum Gallias vastant. Idem an. 933, Conradus Dux Lotharingensium, Dei et Imperatoris transfuga, ad Ungaros se conferens, eos in Lotharingiam usque ad Carbonariam silvam perduxit, et virtute Dei apud Lobias contra eos ostensa ultra prodire prohibuit, impune redeunt. Consule de his Miræum in Chronico, an. 933 et Falcuini Chronicon Lobiense.*

y *Initum est prælium ad Lycum flumen, an. 933. Vide Miræum in Chronico, et Sigebertum anno sequenti.*

z *Zigebertus ait tres regulos eorum captos, suspendio perisse.*

AUCTORE
ANONYMO,
APUD SERIUM.

AUCTORE
ANONYMO,
APUD SURINUM.

CAPUT X.

Relate Morzelam, inde Bruzellam reliquie.

*Morzelenis
canobii bona
injuste occupa-
ta.*

Judic. 17. 6.

*Corpus S. Gu-
dilæ Carolo
Duci tradi-
tum.*

*Ullio in sa-
cristegos.*

Igitur post tanta et talia regni flagitia recedentibus paganis, B. Gudilæ corpus ad præscriptum cœnobium, ab Danis jam in nihilum redactum, rediit. Quod quamquam hostium irruptione suiue destructione vilescebat, beatæ tamen Virginis corpus ibidem servabatur, eaque reverentia, qua loci ejusdem valuit paupertas, venerabatur: donec Wenemarus quidam subintravit, qui ut altera pestis eundem locum injusto possidendi desiderio usurpavit, et omni crudelior bellua, specie Christianus, non opere, paganos ipsos nimia vicit crudelitate. Bona Ecclesiastica in usus suos, et suorum stipendia satis audacter præsumpsit vindicare, et ancillas Christi injuriis et egestate coactas, compulsi fugere, et ut oves sine pastore circumquaque vagantes errare. Si quam præterea de numero Deo servientium mors occupabat, locum ejus avaritia Uvenemari supplere volebat: sed non mirum erat, quippe qui et viventibus sua denegabat. Hoc tandem justo Dei judicio tam animæ quam corporis morte damnato, dolet Ecclesia ipsum reliquisse filios. Quorum unus Hermenfridus res Ecclesiæ supradictæ in vasas injuste, non timuit mortuo parte suscipere, et quidem per aliquot annos sine alicujus contradictione vel defensione. Hoc enim tempore, ut clamat veritas scripturæ, neque Rex, neque Dux in Israel erat: sed unusquisque in via cordis sui ambulabat. Tanta namque aliorum malorum pericula, tanta undique adversitatum creverant incommoda, tanta insuper Principum erat negligentia, vel defensorum impotentia, ut res ecclesiarum minui vel diripi in his finibus ab aliquo, jam esset pro minimo.

31 Post hæc Ottone II tenente Imperium, Carolus frater Lotharii Regis Francorum in regno Lothariensi adeptus est Ducatum. Qui statum imperii dolens perturbari multipliciter, ad melioranda negotia multorum, animum advertit solerter. Unde inter cetera res ablatas Ecclesiæ Mortzelensi invasorum partibus nisus est subtrahere, et S. Gudilæ famulantibus restituere. Sed quivis scire potest facile, quam difficile corrigantur, quæ in consuetudinem venerunt diutina dilatione. Sua loco sancto volebat reddere industria Caroli Ducis, sed obstabat audacia pervasoris, nec Deum timentis, nec hominem reverentis. Insurgunt testes iniqui, et mentita est iniquitas sibi: Hermenfridum omnes suæ partis clamant esse patris successorem, et paterni boni hæredem. Ducis autem prævalente potentia, Hermenfridus suiue complices amantes terrena, parvipendentes cælestia, inuito consilio invasas terras retinent sibi, et pretiosam margaritam, omnibus datis comparandam, corpus scilicet S. Gudilæ dant bono negotiatori, Carolo videlicet glorioso duci. O miseris et miserandos omni modo, qui instar brutorum animalium terram respicientes pectore prono, ac ventri obedientes, non Deo, ipsi se indignos judicant tanto dono! Et sicut paternam rapacitatem eis hæreditate cessisse gavisi sunt, sic quasi æterno mucrone perfossi, paternæ necis exitum sibi contigisse tristati sunt. Nam universos ejusdem possessionis cohæredes, inaudita mirabilique nece notum est finiri ad extrema venientes.

32 Carolus vero Dux pro nihilo ducens damna terrarum, felici commercio gaudet se cœlestem suscepisse thesaurum. Quem cum debito honore in ecclesiam S. Gaugerici Bruzellæ intulit, et quid sibi cessisset boni gestiens probare oculis, temere, quamvis devote, aperuit thecam Virginis: sed mirum dictu, ecclesiam totam derepente nebula circumfundit, omnemque diurni luminis aspectum in nocturnas tenebras permutans, oculos præsentium caligo retundit, atque sic providentia Dei omnes ab incepta temeritate retraxit. Saniori interim præscriptus Dux innitens consilio, se una cum aliquanta fidelium plebe in contritione carnis ac spiritus coarctavit triduo, ut quod faciendum incauta persuasit temeritas, summa, quæ omnia vincit impetraret humilitas. Et jam tertia dies illuxit, memoratusque Princeps ad locum beate Virginis cum Sacerdotibus ac thymiamate accessit, aperuit, et quod desiderabat vidit, invocataque Dei majestate reclusit, ac sigillo signavit. Postea vero partem quandam villæ, quæ vocatur Molenbecca, S. Gudilæ tradidit, et sex familias addidit, et alia complura altaris vestimenta donavit. Illic non sine magna veneratione quievit usque ad tempora Comitis Baldrici, nepotis Caroli Ducis.

33 Millesimo quadragésimo septimo anno incarnationis Dominicæ, XV indictione, a Damaso Apostolicæ Sedi præsidente Summo Pontifice, b Henrico II regnante, dedicatum est in monte Bruzellæ templum c XVI Calend. Decembris ad laudem nostri redemptoris, in honore sancti Archangeli Michaelis a d Gerardo Cameracensi Episcopo. Lambertus vero, qui et Baldricus Comes, e Henrico fratri succedens, cujus presentia tunc cuncta extiterunt illic decenter ordinata, eodem die illud corpus sanctissimum de ecclesia S. Gaugerici cum Episcopo ceterisque sacris ordinibus levavit, atque cum summo honore in ecclesia S. Michaelis reposuit. Et annuente in omnibus uxore sua Oda, quæ fuit f Gozolonis Ducis filia, ad serviendum Deo Sanctæque Gudilæ virgini, ibi Clericos constituit, et ad usus eorum ipsam ecclesiam cum decimis, et alia plura legaliter contulit. Ibi nunc quoque ad ostendenda gloriosæ Virginis merita, multa et magna fiunt miracula. Hæc de Virgine pauca tantum e multis in notitiam nostram venerunt, omissis proculdubio plurimis, quæ nos præterierunt. Sed hic nostra de Virgine claudatur oratio, ejusdemque nobis aperiatur intercessio, quæ me scribentem, et te, Christiane, respiciat legentem, Amen.

a Baronius aliique putant non nisi sequente anno sedere cepisse Damasum. In diplomate certe Lamberti Baldrici Comitis apud Miræum in Notitia Ecclesiar. Belgii manifestum esse mendum videtur, dum dicitur, Actum publice Bruzellæ anno Dominicæ incarnationis xxxvii, Indictione xv, Leone ix, in Apostolica Sede præsidente Pontifice Summo, etc. Nam consecratus in Pontificem est Leo Dominica prima Quadragesimæ, xii Februarii mxxlix.

b Secundus erat ejus nominis Imperator, Rex tertius. Quare in citato Baldrici diplomate habetur: regnante Henrico Imperatore tertio.

c Forte xvii, quæ fuit Dominica.

d Primo ejus nominis, laudatissimo viro, qui xiv Martii mxxlix obiit.

e Imo immediate Ottoni, Henrici filio, qui annum in principatu integrum non exegit.

f Alis Gozilo, et Gohilo dicitur, cognomento Magnus, Lotharingiæ superioris Dux.

Corpus S. Gudilæ translatum Bruzellam.

a Duce inspectum.

a

b

c

d

e

ad S. Michaelis ædem translatum.

f